

Frazeološki opis čovjeka u desiničkom govoru

Ocvirk, Đurđica

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:131:041759>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-07**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Odsjek za kroatistiku
Katedra za dijalektologiju i povijest hrvatskog jezika

FRAZEOLŠKI OPIS ČOVJEKA U DESINIĆKOM GOVORU

DIPLOMSKI RAD

8 ECTS bodova

Mentorica:

dr.sc. Mira Menac-Mihalić, red.prof.

Studentica:

Đurđica Ocvirk

Zagreb, 2020.

Sadržaj

1. Uvod.....	3
2. Hrvatsko zagorje.....	4
2.1. Općina Desinić.....	4
2.1.1. Prošlost Desinića.....	4
2.1.1.1. Legenda o Veroniki Desinićkoj.....	5
2.1.2. Sadašnjost i budućnost Desinića.....	6
2.1.2.1. Demografska slika.....	6
2.1.2.2. (Ne)iskorišteni potencijali.....	7
3. Kajkavsko narječje.....	10
3.1. Dosadašnja dijalektološka istraživanja.....	11
3.2. Osobitosti desinićkog govora na temelju istraživanja.....	12
4. Frazeologija.....	14
4.1. Dijalektna frazeologija.....	15
4.1.1. Dosadašnja istraživanja dijalektne frazeologije.....	16
5. Metodologija istraživanja frazeologije mjesnog govora općine Desinić.....	17
5.1. Cilj istraživanja.....	17
5.2. Zadatak istraživanja.....	17
5.3. Metode istraživanja.....	17
6. Analiza frazema.....	19
6.1. Strukturna analiza.....	19
6.2. Konceptualna analiza.....	21
6.2.1. Frazemi kojima se opisuje čovjekova vanjština.....	21
6.2.2. Frazemi kojima se opisuju čovjekove osobine.....	21
6.2.3. Frazemi kojima se opisuje čovjekovo ponašanje, njegovi odnosi i sposobnosti.....	23
6.2.4. Frazemi kojima se opisuju čovjekova stanja.....	24
6.2.5. Frazemi kojima se opisuje čovjekov odnos prema jelu.....	25
6.2.6. Frazemi kojima se opisuje čovjekov odnos prema radu.....	25
6.2.7. Frazemi kojima se opisuje čovjekov status i životna situacija.....	25
6.2.8. Frazemi kojima se opisuje čovjekov način kretanja.....	25
6.2.9. Frazemi kojima čovjek opisuje vrijeme.....	26
6.2.10. Frazemi kojima čovjek opisuje vremenske, prostorne i količinske odnose.....	26
6.3. Lokalni frazemi.....	26

7. Rječnik desinićkih frazema	32
8. Zaključak.....	45
9. Literatura	47
10. Prilozi.....	48
SAŽETAK.....	51
KLJUČNE RIJEČI.....	51

1. Uvod

Tema diplomskog rada jest frazeologija desinićkog govora, s posebnim naglaskom na frazeme kojima se tematizira sve vezano uz čovjeka – od njegova fizičkog i karakternog opisa do ljudskih postupaka i ponašanja. Cilj diplomskog rada bio je analizirati frazeme strukturno i konceptualno, te ih prema ključnoj sastavnici uvrstiti u rječnik s pripadajućim objašnjenjima. U radu se u posebnom poglavlju navode i detaljno tumače pojedini lokalni frazemi.

Prvi se dio rada oslanja na recentnu literaturu o općini Desinić, koju sustavno i stručno navodi autor, profesor Velimir Šlogar u djelu **Veliki Tabor i Desinić, Doba grofova Celjski i grofova Rattkay 1379. – 1793. i danas.**

Teorijski dio rada koji se bavi kajkavskim narječjem, frazeologijom te dijalektnom frazeologijom zasniva se na proučavanju i korištenju stručne literature. Analiziran je sadržaj koji je prikupljen dugotrajnim praćenjem svakodnevnog govora te bilježenjem frazema. Dio frazema je samo zapisan, a pojedini su frazemi istovremeno zapisani te snimljeni.

Temeljna frazeološko-dijalektološka literatura ovoga rada jesu opsežna djela profesorice Mire Menac-Mihalić, **Frazeologija križevačko-podravskih kajkavskih govora s rječnicima te Frazeologija novoštokavskih ikavskih govora u Hrvatskoj.**

Prije navođenja rezultata istraživanja, naveden je cilj istraživanja, a zatim i metode koje su korištene prilikom istraživanja.

Manji broj frazema analiziran je strukturnom metodom, dok su svi analizirani konceptualnom metodom kojom je jasno naznačen kontekst u kojemu se određeni frazemi upotrebljavaju. Analiza je provedena oslanjajući se na klasifikaciju u knjizi Barbare Kovačević, **Hrvatski frazemi od glave do pete.** Također je ispisan rječnik sa svim frazemima prema ključnoj sastavnici i značenju.

Na kraju rada nalazi se zaključak, popis korištene literature te prilozi u kojima su navedeni podaci o obavjesnicima, tj. osobama koje su sudjelovale u snimanju te podaci o istraživanom punktu.

2. Hrvatsko zagorje

Krapinsko-zagorska županija jedna je od 20 teritorijalnih jedinica Republike Hrvatske koja se nalazi na njezinom sjeverozapadu. Regija pod imenom Hrvatsko zagorje obuhvaća Krapinsko-zagorsku županiju, odnosno prostor koji je omeđen rijekom Sutlom sa zapadne strane, kao i rijekama Dravom i Savom sa sjeverne odnosno južne strane, a osim toga regiju Hrvatskoga zagorja omeđuju i planine: Medvednica, Ivančica te Kalnička gora.

Regija je to u kojoj prevladava umjerena klima, brežuljkasti reljef i plodno tlo. Krapinsko-zagorska županija ima 7 gradova (Donja Stubica, Klanjec, Krapina, Oroslavje, Pregrada, Zabok, Zlatar) te 25 općina među kojima je i Desinić.

Regija Hrvatskog zagorja ističe se, uz Gorski kotar te dijelove Podravine, Posavine i Međimurja, kao područje na kojemu se stanovnici sporazumijevaju kajkavskim narječjem bogatim raznim varijetetima. Na uskom sjeverozapadnom prostoru uz granicu sa Slovenijom koristi se gornjosutlanski govor, primjerice u gradu Pregradi i Klanjcu, te općinama Hum, Kumrovec i Desinić.

Začeci povijesnog razvoja ljudskoga roda na području Hrvatskoga zagorja sežu u paleolitik, čemu svjedoče arheološka nalazišta u Ponikvama kod Ivanca te Hušnjakovo kod Krapine (Šlogar 2010). U rimsko doba nema značajnijeg pomaka u razvoju ove regije, no ona procvat doživljava u kasnijem novom vijeku. Dobro je poznata povijesna situacija okupirane Hrvatske od strane Mađara i Nijemaca, Mletaka te učestalih turskih opasnosti, no kontinentalna je Hrvatska jedini prostor koji ima svoj neprekinuti kontinuitet i omogućen relativno slobodan razvoj gospodarstva i kulture. O kulturnoj uklopljenosti u europski kontekst svjedoče brojni dvorci Hrvatskoga zagorja, među kojima je i Veliki Tabor, dvorac ponad općine Desinić.

2.1. Općina Desinić

2.1.1. Prošlost Desinića

Prvi se puta „spominje 1334. g. kao župa 'Ecclesia sancti Gheorgii de Zohtla' („Župa svetog Jurja od Sutle“), što nam svjedoči da su na sadašnjem području općine Desinić već tada postojala formirana naselja“ (Šlogar 2010:10). Povijesnom su razvoju područja podno Velikog Tabora, općini Desinić, pogodovali plemićki utjecaji obitelji Celjski i Rattkay. U

povijesnim se dokumentima spominje kako je dvorac Veliki Tabor, tada još pod nazivom Vrbovec, 1397. godine pripao grofovima Celjskim. Kasnije će, 1502. ban Ivaniš Korvin darovati Vrbovec ili Veliki Tabor grofovima Rattkay, plemićkoj obitelji ugarskog podrijetla, koja će nakon dobivanja dvorca svome plemićkom prezimenu dodati još jednu sastavnicu i postati Rattkayi Velikotaborski (Šlogar 2010).

Značaj prezimena grofova Rattkay utkan je u gotovo sve narajštaje stanovnika općine Desinić koji se, ni ne znajući čitavu, a možda ni djelić povijesti ove obitelji, rado nazivaju 'ratkajcima'. Tim se nazivom stanovnici sjeverozapadnijeg dijela Zagorja vole diferencirati od istočnijeg dijela kajkavaca, tzv. 'bejjaka' (Lončarić 1990).

Razdoblje u kojem grofovi Celjski i grofovi Rattkay upravljaju Desinićem, pripada povijesnom razdoblju srednjega vijeka kojim dominiraju feudalni odnosi. Odnosi između dviju karika feudalizma – feudalca, zemljoposjednika te kmetova, zavisnih seljaka uvijek su bili napeti i nepovoljni za potonje, koji ne samo da su morali mukotržno raditi (radna renta), nego i izdvajati od vlastite proizvodnje (naturalna renta). Uza sve to, još su se nametala izdvajanja tzv. crkvene desetine, ali i kraljevski porezi, zbog čega je nezadovoljstvo kmetova bilo posve opravdano (Šlogar 2010). Najzastupljenije grane poljoprivrede u to vrijeme bile su vinogradarstvo, svinjogojstvo, ratarstvo, stočarstvo i pčelarstvo.

Grofovi Celjski i grofovi Rattkay nisu bili posve kruti vladari, već je, naprotiv, vidljiva njihova briga za kulturni razvoj područja kojima su vladali. Osim dvorca Velikog Tabora za ovim plemićkim obiteljima ostaju i dvorac Horvatska, dvorac Mali Tabor (općina Hum na Sutli), dvorac Miljana (općina Zagorska sela), a tomu se mogu pridodati i crkvene građevine – desinićka župna crkva svetog Jurja, kapela svetog Ivana, kapela svete Ane, u neposrednoj blizini osnovne škole te crkva Majke Božje od pohoda na Vinagori (Šlogar 2010).

2.1.1.1. Legenda o Veroniki Desinićkoj

Govoreći o povijesti desinićke općine gotovo neizostavno valja spomenuti legendu¹ o slavnoj, prelijepoj Veroniki. Njezina priča počinje 1401. godine, na Uskrs, kada se „u prelijepom dijelu Zagorja, na malenom brežuljku, pola sata hoda od samog Desinića u kući

¹ Koristi se terminologija pronađena, i vrlo ustaljena, u literaturi, iako s opaskom da su legende priče iz života svetaca, dok bi ono o čemu je ovdje riječ, priču o svakodnevnim ljudima koja se prenosi s koljena na koljeno, pokriva termin predaje (http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=eVhiWhl%3D) (1.10.2019)

plemenitog gospodina Gaše Desinićkog, rodila...“ (Šlogar 2010: 22). Veronika se tijekom godina razvila u prekrasnu djevojku, za čiju se ljepotu daleko čulo, a koja je mnogima zapinjala za oko, pa tako i Fridriku II. Celjskom, sinu moćnoga grofa. Dvoje mladih upoznalo se pri jednom bunaru gdje je Veronika Fridriku zagrabila vode, što je bio prvi korak prema razvoju njihovog ljubavnog odnosa. Nakon brojnih tajnih sastanaka, Fridrik se odlučuje riješiti svoje žene Barbare ubivši je, a potom se dvoje u tajnosti vjenčava. To je, nažalost, naišlo na neodobranje Fridrikova oca Hermana, koji je taj čin smatrao izdajničkim i sramotnim za grofovsku obitelj. Herman tako naređuje da se Fridrik zatvori, a Veronika uhiti i odvede na suđenje pod optužbom da je vještica koja je njegova sina uspjela obmanuti i začarati. Suđenje je završilo oslobođanjem Veronike navedenih optužbi, no Herman je, iskoristivši svoju moć naredio da je ubiju i zazidaju u kulu Velikoga Tabora. Na koncu je oslobodio sina koji je, saznajući za Veronikinu sudbinu, bio posve shrvan i slomljena srca za svojom jedinom ljubavi.

Dodatak ovoj legendi jest ženska lubanja pronađena u jednoj od kuli prilikom preuređivanja Velikog Tabora, ne može se tvrditi da je ona Veronikina, no svakako ide u prilog takvim interpretacijama (Šlogar 2010).

2.1.2. Sadašnjost i budućnost Desinića

2.1.2.1. Demografska slika

Desinić je mala općina u Hrvatskom zagorju čija se površina proteže na 45 četvornih kilometara i koja broji 2.933 stanovnika, uz neprestani prirodni pad i slabljenje gospodarskih djelatnosti. Općini Desinić pripada 28 jedinica, od kojih je, uz uže središte općine s 376 stanovnika, nekoliko najbrojnijih: selo Ivanić Desinički s 439 stanovnika, potom Velika Horvatska (271), Ravnice Desiničke (161), Donji Zbilj (132), Desinić Gora (123), Gaber (115), Turnišće Desiničko (114) te Jelenjak sa 102 stanovnika.² Ostali dijelovi općine broje manje od sto stanovnika (Donji Jalšovec, Dubravica Desinička, Gora Košnička, Gornji Jalšovec, Gostenje, Grohot, Hum Košnički, Ivanić Košnički, Jazbina, Klanječno, Nebojse, Osredak Desinički, Stara Ves Košnička, Šimunci, Škalić Zagorski, Trnovec Desinički, Turnovo).

² Svi statistički podaci iz ovog poglavlja preuzeti su s posljednjeg popisa stanovništva provedenog 2011. godine, <https://www.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/results/censustabsh.htm> (1.10.2019)

U općini Desinić najviše stanovnika izjašnjava se Hrvatima, a tek nekoliko pripadnicima nacionalnih manjina iz Makedonije, Rusije, Rumunjske, Slovenije i Srbije. Materinski jezici kojima se koriste Desinćani jesu hrvatski, bosanski, makedonski, ruski, rumunjski, slovenski i srpski. Jednako tako, većina stanovnika općina katoličke su vjere, uz nezamjetan broj ostalih kršćana ili neizjašnjenih.

Učestala prezimena koja se pojavljuju među stanovnicima općine nisu ni po čemu jednaka onima navedenima za cjelokupnu Krapinsko-zagorsku županiju, tako se osim najučestalijeg hrvatskog prezimena Horvat pojavljuju sljedeća prezimena: Ljubić, Šurbek, Antolić, Stiplošek, Beber, Kralj, Regvar, Fiket i Halužan.

Od ukupno 842 zaposlene osobe, najveći broj uključen je u rad prerađivačke industrije (230), potom građevinarstva (135) te djelatnosti zdravstvene zaštite (132), što se može argumentirati postojanjem Mini mljekare „Veronika“, raznih obrta vezanih uz gradnju te Doma za psihički bolesne odrasle osobe Bidružica. Manji udio zaposlenih broji trgovina na veliko i malo (80), djelatnost pružanja smještaja (44), obrazovanje (37) te financijske djelatnosti (20).

Prvim popisom stanovništva općine Desinić smatra se dokument iz 1598. godine. Popis je nepotpun jer su na njemu pobrojena tek domaćinstva kmetova i plemića, odnosno samo glave obitelji, no bez obzira na to, uzima se kao prvi i vrlo značajan popis (Šlogar 2010). Posljednih nekoliko popisa stanovništva, sve do onog posljednjeg iz 2011. godine, svjedoči o neprestanom opadanju broja stanovnika zbog visokog mortaliteta te niskog nataliteta, u čemu ova općina nije usamljena u Hrvatskom zagorju, pa ni u čitavoj državi Hrvatskoj.

2.1.2.2. (Ne)iskorišteni potencijali

„Godine 1993. Desinić je ponovno postao samostalna općina čime je stvoren osnovni preduvjet za daljnji razvoj“ (Šlogar 2010: 52). Od tih dana do danas, općina Desinić može se pohvaliti zadovoljavajućom razinom gospodarske i turističke djelatnosti. Nažalost, neki su stari zanati, obrti i tvornice propali (npr. TEP, Tvornica elektrotehničkih proizvoda), no nadomješteni su novim djelatnostima (u prostorima tvornice TEP danas se izrađuje stolarija i kartonska ambalaža). Najveći udio u gospodarskom rastu Desinića ima Mini mljekara Veronika, koja počinje s radom 2000.-te godine, u vlasništvu je obitelji Šurbek. Mljekara zapošljava mnogo mještana u samoj općini, ali i u prodajnim jedinicama u Zagrebu nazvanim

„Veronika delikatese“, gdje se osim višestruko nagrađivanih mliječnih proizvoda nude razna dobra okolnih obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava (OPG). U općini je, prema prijašnjoj tradiciji, pristutan poveći broj OPG-a koji se bave proizvodnjom sadnica, povrća, cvijeća, meda, uzgojem stoke i tome slično, ali je to najčešće tek sekundaran izvor zarade uz druga stalna zaposlenja.

Turistička je komponenta nešto razvijenija te posljednih godina sve više buja, zahvaljujući prepoznatom potencijalu zagorskih brežuljaka i kreativnim idejama mladih poduzetnika koji svojim ulaganjem prepoznaju potrebe društva. Ugostiteljski objekti karakteristični za ovo područje jesu seoski turizam („Grešna gorica“ nalazi se podno Velikog Tabora, a „Trsek“ u Trnovcu Desinićkom), restoran simbolična imena „Grof Ratkaj“ u samom centru općine te vinotočje obitelji Hajduk u Gabru, na putu prema Pregradi.

Već duži niz godina odvija se Tabor film festival koji privlači zaljubljenike u film na zagorske brežuljke, a od 2019. godine omogućen je posjet dvorcu, uživanje u ljepotama Desinića, ali i višednevno zadržavanje uz osigurano prenoćište. Tada je, naime, otvoren hostel „Wine Hill“ koji pridonosi većem razvoju turizma u općini. Također, postoji i istoimena kuća za odmor među zelenilom koja nudi veću privatnost i mir od hostela u centru općine.

Općinu Desinić nastoje promovirati udruge koje opstaju dugi niz godina i šire glas o vrijednim, predanim i talentiranim pojedincima. Najstarija je organizacija takve vrste limena glazba „Karlo Lugarić“ o kojoj postoje zapisi iz 1902. godine (Šlogar 2010). Limena glazba osim sudjelovanja na lokalnim i županijskim susretima, muziciranja na crkvenim svetkovinama, njeguje i tradiciju godišnje svirke na tzv. Božićnom koncertu, 26. prosinca gdje mještane Desinića i sve zainteresirane uveseljava izvedbom klasičnih, božićnih i modernih pjesama.

Jednako toliko godina postoji i udruga Desinićkih mažoretkinja, koje svojim uspjesima i brojnim gostovanjima u inozemstvu šire glas o maloj općini. Među dugovječne desinićke udruge ubraja se Dobrovoljno vatrogasno društvo, kuburaško društvo „Desinićka kubura“, lovačko društvo „Šljuka“ te udruga „Desinićki barilček“ koja čuva tradicije vinogradarstva i vinarstva. O sveprisutnom muškom omiljenom sportu ima se što za reći među Desinćanima, oduvijek su voljeli nogomet i oduvijek su ga igrali – bilo stari, bilo mladi, te se uz manje prekide uvijek na noge vraćao nogometni klub koji se mještanima osobito voli predstaviti na lokalnim nogometnim turnirima.

Nešto mlađa, no ne manje važna udruga koju valja spomenuti, jest KUD Horvatska, koji 2006. godine pokreću mještani Velike Horvatske kako bi očuvali nekadašnje tradicije i obogatili kulturnu ponudu općine. Članovi KUD-a sudjeluju na raznim smotrama folkora, a uz Desiničke mažoretkinje i Limenu glazbu već nekoliko godina unazad, redovito putuju u Češku, posjećujući svoj prijateljski grad Holešov.

Općina Desinić ima uvjete za dobar početak razvoja svakog djeteta, u obnovljenim kapacitetima dječjeg vrtića „Tratinčica“ te Osnovne škole „Đuro Prejac“ počinje obrazovanje mladih mislioca. Desinička se škola, na čelu s ravnateljicom Anicom Karažija, godišnje može pohvaliti s više prvih mjesta na županijskim natjecanjima iz raznih školskih predmeta, posljednjih godina osobito iz hrvatskog jezika te vjeronauka. Osnovna škola u Desiniću matična je škola u koju se nakon završetka prva četiri razreda priključuju učenici područnih škola iz Vinagore te Velike Horvatske. Broj je učenika iz godine u godinu sve niži te će sva ulaganja i obnove uskoro biti uzaludne, ako se situacija drastično ne promjeni.

3. Kajkavsko narječje

Kajkavsko je narječje jedno od triju hrvatskih narječja kojima se služe Hrvati unutar Republike Hrvatske, ali i izvan nje. Područje na kojem je kajkavsko narječje zastupljeno obuhvaća sjeverozapadni dio i središnji dio Hrvatske, odnosno teritorij oko Zagreba, Turopolje, Žumberak, Prigorje, Moslavinu, Pokuplje, Podravinu, Međimurje, Hrvatsko zagorje te Gorski kotar. Izvan granica Republike Hrvatske kajkavski se dijalekti mogu čuti primjerice u Mađarskoj, Rumunjskoj, Vojvodini i Slovačkoj. Rasprostranjenost kajkavskog narječja prikazana je na karti koju izrađuje Mijo Lončarić.

Slika 1.

Zbog sličnosti nekih dijalekata kajkavskog narječja i slovenskog jezika postojale su brojne dileme koje su se uglavnom ticale pitanja odakle zapravo potječe kajkavština, dakle „problem se uglavnom svodio na to je li ono u početku svojeg razvitka bilo dio slovenskog ili hrvatskog“ (Lončarić 1996: 15). Ipak, istraživanjima je dokazano kako kajkavsko narječje pripada hrvatskome jeziku. Od početka njegova proučavanja do današnjih dana dolazi do mnoštva promjena zbog izloženosti utjecajima čakavskog i štokavskog narječja, kao i brojnih

migracija, što rezultira gubitkom pojedinih starih obilježja. Bez obzira na to, u govoru lokalnih zajednica ostaje mnoštvo obilježja tipičnih za kajkavsko narječje vrijednih proučavanja.

Po klasifikaciji kajkavskih dijalekata Mije Lončarića, koja je još uvijek dominantna, razlikuje se 15 dijalekata kajkavskog narječja: **središnjozagorski, samoborski, varaždinsko-ludbreški, međimurski, gornjsutlanski, plješivičkoprigorski, turopoljski, vukomeričko-pokupski, donjolonjski, sjevernomoslavački, gornjolonjski, glogovničko-bilogorski, podravski, goranski, donjosutlanski** (Lončarić 1996). Nakon istraživanja i zaključaka A. Belića te S. Ivšića, ova se detaljna razdioba pokazala korisnom i upotrebljivom za daljnja proučavanja kajkavskog narječja.

3.1. Dosadašnja dijalektološka istraživanja

U počecima proučavanja kajkavskog narječja treba spomenuti *Kajkavsko narječje* ukrajinskog autora **A. M. Lukjanenka** koja izlazi već 1905. godine, potom *Jezik Hrvata kajkavaca*, rad **Stjepana Ivšića**, koji navodi detaljnu akcenatsku strukturu kajkavskog narječja. *Dekretum* (1574) **Ivana Pergošića** prvo je cjelovito, sačuvano i tiskano kajkavsko djelo, a slijede ga rječnik **Jurja Habelića** pod naslovom *Dikcionar* (1670) te rječnik *Gazofilacij* (1740) pavlina **Ivana Belostenca**.

Na kajkavskom se području u 18. stoljeću proučavala i gramatika, a njihovi su autori polazili od podataka svojstvenih vlastitim zavičajnim govorima (Lončarić 1996). Neka od imena autora kajkavskih gramatika jesu: **Antun Raisp, Ivan Vitković, Ignac Krstijanović, Josip Matijević**.

Nakon ovih pokušaja klasifikacija i usustavljanja, tzv. otac slavenske filologije **Dobrovsky** omogućava daljni napredak proučavanja kajkavskog narječja i to u znanstvenoj sferi, što je osobito zaživjelo nakon reforme hrvatskog jezika sredinom 19. stoljeća. Iako je u to vrijeme kajkavska osnovica napuštena, pojedinci nastavljaju objavljivati na kajkavskome. Plodne dijalektološkim radovima bile su posljednje godine 19. stoljeća: „**Valjavec** prikazuje varaždinski kraj, **Rožić** govor Plješivičkog prigorja, **Oblak** govor najzapadnijeg međimurskog sela Sv. Martina, a **Strohal** opisuje govore Stativa, Lokava, Delnica.“ (Lončarić 1996: 4)

O kajkavskom narječju svoje mišljenje daju **Milan Rešetar** i **Vatroslav Jagić**. Dok prvi smatra kajkavštinu miješanim dijalektom, drugi daje definiciju prema kojoj se zaključuje kako je zapravo podrijetlom hrvatska, a ne slovenska, kako su mnogi dotad tvrdili. Simultano ovim raspravama počinje prikupljanje dijalektne građe hrvatskih sela prema uputama **Antuna Radića**. Prikupljeni su opisi brojnih običaja i svakodnevice koju ljudi izlažu na svom dijalektu, a ta je građa „dragocjena kao izvor leksika i prilično pouzdano može poslužiti za proučavanje morfologije, a katkada i za studij fonologije“ (Lončarić 1996: 5).

Vrlo je važan doprinos **Stjepana Ivšića** u pogledu akcentuacije kajkavskih dijalekata. Iznosi zaključke o karakterističnoj pojavi novih akcenata – cirkumfleksa i akuta, a kasnije klasificira govore u četiri skupine prema njihovim naglascima. Njegov će rad dotad nezapaženim akcentuacijskim skupinama dopuniti **Pavle Ivić**.

U novije vrijeme sve su češća istraživanja, a autori nekih od važnijih radova o kajkavskom narječju jesu **Mijo Lončarić** sa svojim *Prilozima podjeli kajkavskog narječja* i pripadajućom kartom, **Josip Lisac** koji istražuje goranske govore, **Anita Celinčić** proučava fonologiju kajkavskih govora, a **Jela Maresić** govor Podravske Sesveta. **Milan Moguš**, **Antun Šojat**, **Stjepko Težak**, **Josip Vončina** osobito su se bavili kajkavskom književnošću, a **Petar Šimunović**, **Mijo Lončarić** te **Andela Frančić** kajkavskom onomastikom.

Bez obzira na sve navedeno, kajkavsko narječje još uvijek nosi epitet najslabije istraženog i najmanje opisanog narječja. Napravljeno je mnogo, osobito u dijalektološkim atlasima, brojnim radovima i čestim znanstvenim skupovima, no ostaje dojam kako sve to i dalje nije dovoljno.

3.2. Osobitosti desiničkog govora na temelju istraživanja

Karakteristike kajkavskog narječja u pojedinačnom desiničkom govoru³ mogu se sagledati iz dviju perspektiva – kao osobine koje su svojstvene samo kajkavskom narječju te osobine koje se osim u kajkavskom narječju mogu pronaći u preostala dva narječja. Žarko Muljačić, a kasnije i Milan Moguš ove su pojave nazivali alteritetima i alijetetima (Ćosić

³ Osim korištenja literaturom za kajkavsko narječje, obilježja su oprimjerena u izdvojenom tekstu istraživanja desiničkog govora.

1992). Pod alijetetom podrazumijevamo osobine koje su svojstvene pojedinačnom narječju, dok alteritet može obuhvaćati dva ili čak sva tri narječja.

Alijetetskim obilježjima pridružujemo korištenje upitno-odnosne zamjenice *kaj*, ekavski refleks jata te refleks poluglasa *šva* kao zatvorenog *e*, korištenje protetskih glasova *v* i *j* te prijedloga *v/vu*, gubljenje opreke između *č* i *ć*, učestala obezvučivanja glasova. U morfologiji kajkavskog narječja prisutan je jedinstven oblik futura, izgubljena su jednostavna prošla vremena, ali se dobro čuva razlika između infinitiva i supina. Učestala je upotreba određenih oblika pridjeva, kao i posebnih oblika kojima se tvori komparativ, a kod deklinacije imenica uočena je izjednačenost nominativa i vokativa svih rodova, dok su genitiv i akuzativ muškoga roda također istoga oblika (Lončarić, 1996).

Karakteristike koje kajkavsko narječje dijeli bilo s čakavskim bilo štokavskim narječjem jesu dakako rotacizam kod glagola *moći*, čuvanje skupine *jd* kod glagola *ići* te oblike glagola *htjeti*. U riječima se često pojavljuje praslavenska skupina *čr*, jednako kao i skupine *št*, *šp* ili *šk*. Glas *l* zadržava se na kraju glagolskih oblika, a prijedlog *iz* biva zamijenjen varijantama *s* ili *z*. Množinski su oblici najčešće neprošireni, genitiv *će* muškoga roda množine zadržati nastavak *i*, gdje *će* imenice ženskoga roda imati nulti morf. Osim toga kod množinskih oblika brojeva i ponekih imenica vidljivi su ostaci duala.

4. Frazeologija

Znanstvena i jezikoslovna disciplina frazeologije u posljednje je vrijeme, zahvaljujući sve učestalijim radovima i istraživanjima, jedna od vrlo živih grana proučavanja jezika. Bez obzira na svojevrsan ustaljeni oblik frazeoloških jedinica – frazema, u frazeologiji su neprestano prisutne promjene.

Na samom početku govora o frazeologiji, valja napraviti razliku između slobodnih sveza te frazeoloških sveza. U slobodnim svezama riječi ne ovise jedna o drugoj, već svaka ima vlastito značenje, dok sve sastavnice pojedine sveze zajedno daju zbroj pojedinačnih značenja. Suprotno tomu, frazeološka sveza predstavlja jedinstvenu cjelinu čije je značenje iznad samog sintaktičkog i semantičkog opisa sastavnica. Kada se govornik služi frazeološkim svezama, može birati među već postojećim, ustaljenim obrascima s njemu poznatim i za situaciju prikladnim značenjem. Važno je spomenuti da postoje slučajevi u kojima ista sveza može biti slobodna i frazeološka. Tada se u obzir uzima situacija u kojoj je ista izgovorena.

Među ključnim obilježjima frazema nalazi se njegova ustaljena, čvrsta struktura, zbog koje se njihove „sastavnice obično i ne osjećaju kao riječi sa samostalnim značenjem, te značenje cijeloga frazema ne proistječe iz značenja pojedinih sastavnica, nije jednako zbroju njihova značenja“ (Menac 2007: 11). Najčešće sastavnice frazema ostaju u istom, zadanom obliku, bez čestih promjena mjesta sastavnica (*trice i kućine*, a ne „kućine i trice“) ili izmjene drugim riječima bliska značenja (*put pod noge*, a ne „cesta pod noge“). No ipak, u određenom je broju slučajeva moguća modifikacija frazema i to bilo riječima ista značenja koje potječu iz različitih krajeva, bilo riječima koje nisu posve bliske značenjem, sve do riječi suprotna značenja. Zamjene se mogu očitovati i na gramatičkom polju, u promjeni subjekta i objekta radnje (Menac 2007).

Frazeologija prodire u doista mnoga područja svakodnevnog života te stoga, prema Menac, možemo izdvojiti frazeme nacionalnog podrijetla (*vedriti i oblačiti*) i posuđene frazeme (*alfa i omega*), kao i širok spektar onih koji se tiču književnosti (*boriti se s vjetrenjačama*), glazbe (*svirati drugu violinu*), umjetnosti (*stupiti na scenu*), sporta (*niski udarac*), znanosti (*lančana reakcija*) i ostalih područja ljudske aktivnosti (*ploviti protiv struje*).

Glede opsega frazema, Menac navodi, a mnogi se s njome ne slažu, kako se frazem minimalno može sastojati od jedne punoznačne, samostalne riječi te druge pomoćne.

Nedvojbena je druga činjenica, kako frazemi nemaju zadan najveći opseg pa ih se može zateći kao skup riječi, proširenu rečenicu, u dijalektima ponekad čak i u dijaloškoj strukturi.

Prethodno navedeno jednako tako vrijedi i za područje dijalektne frazeologije, koja će biti primarna tema ovoga rada.

4.1. Dijalektna frazeologija

Frazeologijom nazivamo znanstvenu jezikoslovnu disciplinu koja proučava ukupnost frazema nekog jezika. Značajan dio frazeologije svakoga jezika čine frazemi koji pripadaju dijalektima te stoga frazeologiju treba promatrati usporedno, kao proces koji se simultano odvija u standardu, dijalektima i lokalnim govorima.

Josip Matešić razlike u shvaćanju frazema dočarava primjerom: „*Martin u Zagreb, Martin iz Zagreba* seljak iz Hrvatskog zagorja razumjet će, ali sigurno neće shvatiti o čemu je riječ ako u istoj situaciji upotrijebimo frazem *Sizifov posao*... “ dok ribar s nekog otoka „neće razumjeti značenje ni u jednoga od navedenih frazema“ (Matešić 1995: 85). Ovime se dokazuje kako frazeme sinonimnoga značenja nije lako prepoznati na svim hrvatskim podnebljima, nego isključivo ovise o iskustvu i životnim prilikama pojedinca.

Istraživanje frazema u standardu, a osobito u dijalektu može biti dobar način za upoznavanje bogatstva izraza hrvatskog jezika, ako uzmemo u obzir činjenicu da se neke sastavnice više uopće ne upotrebljavaju u svakodnevnom sporazumijevanju, osim u frazeološkoj formuli, primjerice *sveto Nigdarjevo*. Bilježeći i proučavajući frazeme može se naučiti mnogo o povijesnom i kulturnom razvitku jezika (Matešić 1995). Proučavajući frazeološke jedinice, osim upoznavanja već navedenih sastavnica pasivnog leksika, mogu se zamijetiti posuđene riječi kojima se može pronaći domaća istoznačnica (Malnar Jurišić 2016).

Treba spomenuti kako se sustavi standardne i dijalektne frazeologije ne isključuju, već jedan drugoga nadopunjuju, odnosno potvrđuju. Gospodarski napredak i sve učestaliji odlazak u gradove rezultirao je pojavom standardnojezičnih frazema u hrvatskim dijalektima. Razlike među standarnim i dijalektnim inačicama frazema vidljive su u fonološkoj, morfološkoj ili akcenatskoj prilagodbi, što posljedično otkiva pripadnost narječju odnosno pojedinom lokalnom govoru (Malnar Jurišić 2016).

4.1.1. Dosadašnja istraživanja dijalektne frazeologije

Suvremena monografija dijalektne frazeologije nalazi se na stranicama opsežne knjige profesorice Mire Menac-Mihalić, koja je zasigurno dala najveći doprinos hrvatskoj suvremenoj dijalektologiji, ali i dijalektološkoj frazeologiji. *Frazeologija novoštokavskih ikavskih govora u Hrvatskoj* iz 2005. godine daje detaljan prikaz analize frazema, opsežan rječnik te tumačenje značenja davanjem sinonima iz hrvatskog standarda.

Nekoliko godina kasnije, 2008. objavljena je *Frazeologija križevačko-podravskih kajkavskih govora s rječnicima*, čije su autorice Jela Maresić i Mira Menac-Mihalić. Ondje se mogu naći podaci o osam istraženih punktova koprivničko-podravskog kraja uz priložene karte, obilježja govora te rječnik istoznačnih i blisko značnih frazema. Do mnogo novih spoznaja dolazi se provedbom projekta *Istraživanje hrvatske dijalektne frazeologije* u kojem sudjeluju ne samo stručnjaci jezikoslovci, već i studenti koji doprinose istražujući svoje lokalne govore.

Razvoju dijalektne frazeologije mnogo doprinosi i Marija Malnar Jurišić u svojim učestalim fonološkim i morfološkim analizama goranskih govora, osobito Čabra te Tršća i okolnih mjestašća te istraživanjem dijalektne frazeologije navedenih mjesta, a naslov njene doktorske disertacije jest *Fonološki opis čabarskih govora na frazeološkom korpusu*. Profesorica često surađuje sa slovenskim autorima, izvornim govornicima te drugim stručnjacima poznavateljima frazeološke tematike, a svoje radove izlaže na stranim i domaćim konferencijama, skupovima ili seminarima, primjerice na seminaru Zagrebačke slavističke škole.

5. Metodologija istraživanja frazeologije mjesnog govora općine Desinić

Značajke mjesnog govora općine Desinić zabilježene su na snimci razgovora dviju informantica, te dvoje informanata koji čitaju i tumače frazeme iz desiničkog govora. Izvorni govornici pristaju na sudjelovanje u istraživanju i snimanje, što vodi do zapisa govora te njegove analize. Osobita pažnja usmjerena je na alijetet i alteritet, a podaci o dobivenim rezultatima prethodno su navedeni u radu. Navedene su i pojedine značajke koje mjesni govor dijeli s kajkavskim narječjem u cjelini.

Treba spomenuti kako su prikupljeni frazemi ponajprije karakteristični za autoričinu bližu okolinu, dok se možda u cijeloj općini ne koriste tako učestalo i u posve jednakim oblicima.

5.1. Cilj istraživanja

Prikupljanje i analiza frazema kojima se najčešće koriste stanovnici općine Desinić u svakodnevnom govoru i njihovo zapisivanje. Osobito je važno primijetiti i izdvojiti lokalne frazeme iz desiničkog govora.

5.2. Zadatak istraživanja

Prikazati na koji se način pristupalo analizi frazema, analizirajući njihove sastavnice (strukturna analiza), odnosno baveći se značenjem frazema (konceptualna analiza). Frazeme je potrebno razvrstati abecednim redom, prema ključnoj sastavnici i oblikovati rječnik u kojem će osim cjelovitog frazema stajati i objašnjenje njegova značenja.

5.3. Metode istraživanja

Metoda razgovora

Razgovori koji su bili izvor sakupljanja frazema, bili su nenajavljeni, neformalni oblici komunikacije, odnosno zapisivanje frazema odvijalo se u prirodnom okruženju,

primjerice kada bi obavjesnici potaknuti nekom situacijom jednostavno, ni ne znajući izrekli frazem zanimljiva značenja.

Metoda zapisivanja

Frazemi su uvijek zapisani u obliku u kojemu su bili izrečeni, slijedeći zamjeničke i glagolske oblike koji su odgovarali situaciji. Frazemi su u rječniku i na snimkama objašnjeni prema situaciji u kojoj su bili korišteni. Osobe koje su frazeme koristile u svakodnevnom, neformalnom razgovoru bile su upoznate sa svrhom zapisivanja te su dopustile zapisivanje frazema.

Metoda analiziranja

Nakon prikupljanja, zapisivanja i snimanja značajnog korpusa frazema provodi se njihova analiza. Strukturno se frazeme razdvaja na jednostavnije, kraće te složenije, a konceptualnom se analizom više različitih frazema pridružuje istom značenju. Rječnik frazema daje pregled prema ključnoj sastavnici svakog pojedinog frazema uz pripadajuće objašnjenje, odnosno smještaj u određeni kontekst.

6. Analiza frazema

6.1. Strukturna analiza

Strukturnom se analizom frazeme proučava na pojavnoj razini, obraćajući pozornost na njihove sastavnice, vrstu riječi te duljinu frazema. Svaki frazem ima kategorijsko odnosno gramatičko značenje. Osim toga sadrži i glavnu riječ prema kojoj se njegovo značenje određuje kao glagolsko, imeničko, priložno i pridjevno (Kovačević 2012). Ovim tipom analize ne može se dohvatiti značenje frazema, nego se uvijek mora uzeti u obzir njihova semantika te sintaksa. U hrvatskoj se frazeologiji ustalila podjela frazema prema njihovu opsegu na frazeme fonetske riječi, frazeme skupove riječi te frazeme rečenice. (Kovačević prema Menac)

U ovom je radu prema navedenim skupinama prikazana raščlamba manjeg broja frazema u kojima je prepoznata pravilna i ponavljajuća struktura⁴, dok se konceptualnom metodom analiziraju svi frazemi.

➤ Frazemi fonetske riječi

Že bežim.

Škoda je.

➤ Frazemi sveze riječi

○ Glagolski frazemi

glagol + imenica u genitivu: *Meti pisanega cajta. / Bez truca se ponuca.*

glagol + imenica u akuzativu: *Meti litanije.*

glagol + prijedlog + imenica: *Palje smo šle oko Rima Boga iskat. / Pogodil sam v žilu. / Bo jejla z velikoj žlicoj.*

⁴ Korištena je strukturna analiza djelomično preuzeta iz djela B. Kovačević, *Hrvatski frazemi od glave do pete*, te također nekoliko kategorija iz *Hrvatske frazeologije*, A. Menac

glagol + zamjenica + imenica: *Nebuš ti magarca krsto. / Nismo mi skup krave pasli. / To še pa bi moje mame sin.*

glagol + pridjev + imenica: *Meti tejnke vuhe. / Mou tešku rit. / Mou bousu glauvu.*

glagolski poredbeni frazemi: *Prenouša ko mačka mloude. / Vlejčeš se ko megla. / Zaletauvati se ko kokout. / Preslaučiš se ko nevesta. / Koda som dobila nouge na tomboli.*

- Imenički frazemi

imenica + imenica: *Sounce Micika, paradajz i paprika!*

imenica + prijedlog + imenica: *Drek na šibici. / Minuta šutnje za pokrepale muhe.*

pridjev + imenica: *Čorava juha. / Veljko baub, kilavo dejte.*

imenički poredbeni frazemi: *Hiža ko apotejka / Rit ko Velebit. / Ko Djeva Marija h postelji.*

- Pridjevni frazemi

pridjevni poredbeni frazemi: *Dogo ko lejtni dejn. / Žejdn ko kača. / Gljuh je ko top. / Ofurdana ko čučika. / Gadna ko porezna kniga.*

- Brojevni frazemi

broj + prijedlog + imenica: *Za prvu silu.*

➤ Frazemi s rečeničnom strukturom

dvodijelne rečenice: *Kokouš že je bla pečena. / A bo pada dež da se magarci igrajo. / Sauko oko mou svojega moulara. / Se ni tak strašno, ti nejdeju črejve vun. / Pesja taca grej pod stol, a ne na stol. / Došlo ti je z riti v glauvu. / Še krave grejo za jaslami, a ne jasle za kravami.*

eliptične rečenice: *Pamet v glauvu.*

6.2. Konceptualna analiza

Konceptualnom analizom obuhvaćeni su svi frazemi prikupljeni u ovom istraživanju, a ona tumači značenja frazema koja nisu vidljiva u strukturnoj analizi. Služeći se konceptualnom analizom i smještajući frazeme u značenjska polja omogućeno je njihovo razumijevanje. Koncepti po kojima su frazemi bili svrstavani preuzeti su dijelom iz knjige B. Kovačević *Hrvatski frazemi od glave do pete*. Osim u navedenim značenjskim poljima, svi su frazemi u rječniku ponovno opisani, uspoređeni sa sinonimima iz standarda ili objašnjeni u pripadajućem kontekstu u kojem se koriste.

6.2.1. Frazemi kojima se opisuje čovjekova vanjština

- mršavost, krhkost *Tejnka ko gljista. / Tejnka ko slakopar. / Suho ko kljuse. / Ti pokajo kosti ko proutje. / Kišeš ko mace. / Ko purji pišek.*
- debljina *Jauk ko bik. / Biti ko trokrilni lomar. / Stopiti v stoun. / Mou rit ko sermauk pejč. / Rit ko Velebit.*
- kosa
 - neurednost *Tak koda smo z hoste vušli. / Koda ga je Sava prenesla.*
 - zalizanost *Tak koda bi me krava oblizala.*
 - ćelavost / ošišanost *Mou bousu glauvu. / Ofurdana ko čučika.*
- ružnoća *Gadna ko porezna kniga. / Nisi bogvej kaj ali si kuljko tuljko.*

6.2.2. Frazemi kojima se opisuju čovjekove osobine

- dob
 - mladost *Še nisi svojim zoubimi kruh jejla.*
 - starost *Mloud ko rosa v polne.*
 - gluhoća *Palje me ne čuje, gljuh je ko top.*
- pozitivne osobine
 - snalažljivost *Priti v drauf. / Tej pa znou već ko hruške peči. / Tou pa ni bez vrauga.*

- pokornost *Podviti rej. / To ti je krava bez rougih.*
- odločnost *Neda mi (ti) veljati.*
- hrabrost *Vupaj či probaš. / Voučec napeljavlje.*
- uspešnost *Dati soli na rej. / Zde se ti pa je trofilo ko slejpemu purčeti zrno.*
- strpljivost *Čakamo ko ozejbli sounce.*
- zahvalnost *Šejnkanemu koju se ne gledí v zoube.*
- pravovremenost *Dojti ko naručen.*
- pružanje podpore *Pes pesa pozna.*
- izražavanje zadovoljstva *Ti je srce palo v jamicu. / Zde mi je srce na mesti. / Dušu sam si prevejza. / Za prvu silu.*
- biti veseo, radostan *Smeji se koda mu je kouža praf. / Tak se smeji koda bi orehe zasipauva. / Tak je popejvala ko fioulica. / Mene ti pa fse paše, ko malemu peseki ki z repekom maše. / Da som z žegjenoj svejčoj iskala, ne bi našla.*
- biti pametan *Pa mi ni sraka pamet pozobala. / Nisam ti jas z hruške paula.*

- negativne osobine

- tvrdoglavost *Nebuš ti magarca krsto. / Trd ko bik.*
- sklonost tučnjavi *Zaletavati se ko kokout.*
- hvalisavost *Koda je popila fso pamet svejta. / Kuharca svoje fauli.*
- brbljavost *Ki bi ti zobe zapr, bi ti rit klopotala. / Meti litanije. / Mou dogi jezik ko krava rej. / Ka te tak jezik srbi? / Jezik te bije po plejčah.*
- sklonost laganju *Bi se zлага kuljko je težek.*
- ludost *Nouro je ko tejle. / Sauko tejle mou svoje vesejlje. / Lejta si natoukla, pameti pa neč. / Tej pa ti je nor ko nouč.*
- nespretnost *Si fletn ko muha h vreli kaši. / Pliva po suhem. / Pliva ko sekira. / Pol pouljek, pol prejk. / Neroda ne pozabi me. / Zde si pa zasral i vujice i telege. / Kot je hodo, tot je sra.*
- pretjerana znatiželja *Meti tejnke vuhe. / To še pa bi moje mame sin. / Mou dogi vraut ko gusauk. / Še žaba je zdignila nougu dau je vidala da koja potkivaju.*
- površnost *Bo špejgl počo.*
- nepovjerenje *Tak je sigurno ko pustiti kufr na stanici. / Pes mou kosmate vuhe. / Gledi ko žapa spod lapuha.*

- međusobno nepodnošenje *Maju se radi ko pes i mačka.*
- iznerviranost *Dosadno ko proljeť.*
- prava narav *Kaukvo drejvo, taukof klin.*

6.2.3. Frazemi kojima se opisuje čovjekovo ponašanje, njegovi odnosi i sposobnosti

- navika *Teško je teje odvaditi od duvaja.*
- moć zapažanja *Meti kasno paljenje. / Meti albanske svečice. / Otkriti toplo vodo.*
- nerazumijevanje *To ti je mene špansko selo. / Glejdati zbejžno.*
- nagovaranje *Teško ga je nagovoriti – ko žabu h vodu.*
- umirivanje koga *Se ni tak strašno, ti nejdejo črejeve vun. / Križi Boži, nek se fse v tebe posloži.*
- uhvatiti koga na djelu *Meti prste v pekmezi. / Najti koga z prstimi v pekmezi. / Zde si pa došla na vrouče. / Zde sam ti pa staula na rejpa. / Zde je gotovo, ko ouni ki je z hruške pal.*
- nezasluženo pokupiti zasluge *Nit oral a nit kopala.*
- dovesti koga pred gotov čin *Kokouš že je bla pečena.*
- nezatvaranje vrata *Meti rejpa.*
- briga *Prenouša ko mačka mloude. / Narezati ko za goskice.*
- nedostatak slobode *Si tak ko zizno dejte.*
- nedostatak inicijative, odlučnosti *Držati fejest ko pes jejša.*
- dosađivati komu *Pejte štukati. / Nesmeš pejte hmekniti. / Čim sam pejte hmeknila. / Hodiš oko mene ko pop oko oltaura.*
- uhoditi koga *Pobirati posljuške.*
- otkriti nešto ključno *Pogodil sam v žilu.*
- opametiti koga *Došlo ti je z riti v glauvu.*
- ne moći shvatiti *Delati se Englez.*
- gledati ljutito *Huda ko paprika. / Sauli ko gusauk. / Mou jezicu blizi. / Napejla je dudu. / Hladiti si jezicu.*
- pokoriti koga *Dobiti na dobru voulju. / Še krave grejo za jaslami, a ne jasle za kravami.*

- uvažiti čije mišljenje *Sauko oko mou svojega moulara.*
- pružanje otpora *Ni mi šlo po žilah.*
- nalaziti se u sličnoj situaciji *Pre istem souncu su si rit greli. / Smo skup hodili v škoulo. / Nismo mi skup krave pasli.*
- nalaziti se u nevjerojatnoj, neostvarivoj situaciji *Na trji črejše ne rastejo. / Ni sako leto Božič za pejtek.*
- nepripadanje, neodgovaranje *Pesja taca grej pod stol, a ne na stol. / Za goske ni sejno, po otavi pa dripljejo.*
- neuglađenost *Pljuješ ko stauri ded. / Tak koda si z pijancom spaula. / Pa si nevejš rejda dati. / Bojo ti šle cipele ko pes po parni.*

6.2.4. Frazemi kojima se opisuju čovjekova stanja

- preživjeti nešto *To pa treba meti dobre jejtne.*
- smrt, umiranje *Šo bo v peršin srat. / Prdno je na rosu.*
- umor, iscrpljenost *Ti se zejše ko mački natejše. / Vi pa gledite ko miši z mejlje. / Koda som dobila nouge na tomboli. / Ka sam jas dobila nouge na tomboli?*
- suvišnost *Držati komu svejču. / Kak ga treba, ko dreka v torbi. / Kaj som pa jas, svetega Roka pes?*
- nemir *Koda mou zoule v riti. / Štrepeče ko krava na cajti.*
- frustriranost *Preslaučiš se ko nevesta.*
- čuđenje *Kaj se čudiš ko pura dreku? / Hitlo me bo v trejču rejđ koruznice. / Tak se smeji koda je vidala kobilu v zibelji ili pajceka v cejkreci.*
- zaljubljenost *Pojti na vejs. / Glejdati po repčeku.*
- trudnoća *V kerem pa si meseci? / Je tak spodljuštana ko staura baba ki je nosejča.*
- stanje pijanstva *Piti ko čifut. / Piti koda bi na željezo vlival. / Tej ti je rad glejda v kupicu. / Pijan ko mati zemlja. / Stalno je bil pod gasom.*
- zasićenost čime *Na vuhe že mi grej vun. / Na vrh glauve mi je tejga. / Še pes mou mer dok jej.*
- ništavnost *Drek na šibici. / Kaj ni dobro ni s kruhom ne paše.*

6.2.5. Frazemi kojima se opisuje čovjekov odnos prema jelu

- gladovanje *Nekaj moram v kljun dati. / Lačn ko vouk.*
- najesti se na tuđi račun *Bo jejla z veljkoy žlicoy.*
- halapljivo uzimanje hrane/pića *Žejdna sam ko graba. / Žejdn ko kača. / Bez truca se ponuca. / Velika čaša, malo koristi. / Ka sprauvljaš za večerju?*
- prosudba hrane *Tak je fino ka bi ajngelji jeli.*

6.2.6. Frazemi kojima se opisuje čovjekov odnos prema radu

- lijenost, nerad *Pomel bom tot kot pop vidi. / Meti pisanega cajta. / Kaj te purgec lovi? / Preljubljena ti lenoba, ne zapusti ti mene, ja nem nigdar tebe. / Že bežim.*
- marljivost *Gotovo oštriče. / Ko violina.*
- priprema za rad *Prvo treba nahraniti magarca. / Gena-geni se, Stana-stani se!*
- uzaludan posao *Martin v Zagreb, Martin z Zagreba. / Palje smo šle oko Rima Boga iskat. / Kaj bote delali? Pejč na dilje nosili.*
- predanost poslu *Sejže tako v kravo.*
- neuspjeh u obavljanju posla *Veljko baub, kilavo dejte.*

6.2.7. Frazemi kojima se opisuje čovjekov status i životna situacija

- život u obilju *Hiža ko apotejka. / Mou penezj ko Đajič. / Mou penezj ko blata.*
- financijski problemi, neimaština *Som osta bez kune v žepu. / Seroučina i Bogu si teška. / Mou tešku rit. / Nisom mejla ni drohte soli.*

6.2.8. Frazemi kojima se opisuje čovjekov način kretanja

- način kretanja čovjeka *Hodi tak koda bi z nejba padala. / Sejla si je koda bi z dilj paula.*
 - velika brzina *Ko strejla je zletel.*
 - sporost, utrnulost *Vlejčeš se ko megla. / Stojiš ko drvejna Marija.*

- način vožnje *Peljala sam jo ko buče na sejem. / Peljala som jo ko vraug svoju mater.*

6.2.9. Frazemi kojima čovjek opisuje vrijeme

- lijepo vrijeme *Je sounce posvetilo, kušari zašli vun.*
- loše vrijeme *A bo pauda dež da se magarci igrajo.*
- hladnoća *Tak je mrzlo ka bukve pokajo. / Tak je mrzlo ka mi nofte frče.*
- vrućina *Tak je vrouče ko h vapljenici. / Vrouče ko stou vraugov. / Vrouče ko hodič. / Koda bi ogij v strehu porino. / Tak je vrouča voda ka bi mi lahko nofti otpali.*

6.2.10. Frazemi kojima čovjek opisuje vremenske, prostorne i količinske odnose

- sporo prolaženje vremena *Dogo ko lejtni dejn. / Dogo ko pandejljak.*
- nalaziti se daleko *Na spoudju policu.*
- neznatna količina, malo *Tejnko ko cigaret paper.*

6.3. Lokalni frazemi

Kaj ni blo neč za Sandiku? – Prenesi še kaj za Sandiku. – Ka bum kaj dobil še za Sandiku?

Navedenim frazemima u podlozi je siromašna obitelj koja nije imala naročito mnogo za jelo. Kada je muž otišao na seosko slavlje gdje je bilo jela u izobilju, isprva se pravio fin i skroman te nije htio uzeti jelo, uz izliku da se doma dovoljno najeo. No, kako je vrijeme prolazilo, a on promatrao druge kako se goste, kazao je domaćinu neka mu još jednom ponudi kao što mu je ponudio prije jer ga sada sigurno neće odbiti. Tada je izrekao frazem *Ka še bi slobodno zel za Sandiku?* jer je želio da se i njegova žena malo počasti kao on. Današnja uporaba ovoga frazema je slična – odnosi se također na situacije u kojima osoba može donijeti kući nešto što ukućani rijetko kada imaju priliku jesti. Kada se već prije zna da će se netko uputiti na mjesto

gdje bi bilo ukusnih jela i slastica, često se pozdravi osobu uz uputu *Prenesi še kaj za Sandiku*. S druge strane, nezadovoljstvo zbog slabog ili nikakvog 'ulova' izražava se negodujući uz frazem *Kaj ni blo neč za Sandiku?* U današnje vrijeme, 'Sandike' su najčešće djeca koja uvijek nagovaraju roditelje da im donesu ili kupe ono što se njima sviđa.

Kuljko je vur? Tuljko kuljko je na gmajni pur. – Kom pa grejš? V rit na bal! – Kaj bote delali? Pejč na dilje nosili.

Frazemi u obliku pitanja i odgovora prvenstveno su izrečeni nepristojno, bez namjere da se drugoj osobi stvarno da odgovor na postavljeno pitanje. Dobiva se dojam kako su ljudi u prijašnja (a i sadašnja) vremena bili, s jedne strane odriješiti i grubi, a s druge strane pretjerano znatiželjni. U odgovorima na postavljena pitanja *Koliko je sati? Kamo ideš?* ili *Što ćete raditi?* vidljiva je ljudska dosjetljivost i kreativnost. Osim što se odgovorima poput *v rit na bal* odnosno *pejč na dilje nosili* zabadalu daje brz odgovor, ostavlja ga se također bez riječi dok promišlja što bi te replike ustvari mogle značiti. U prvom frazemu postoji čak mogućnost da se zapne u začaranom krugu jer nakon postavljenog upita *Kuljko je vur?* te dobivenog odgovora *Tuljko kuljko je na gmajni pur.* znatiželjnik može nastaviti niz i pitati *A kuljko je na gmajni pur?* te mu sugovornik ponovno može odbrusiti *Tuljko kuljko je vur.* Jednako tako, u slučaju kada osoba poželi ispasti duhovita, a doista ne zna koliko je sati na postavljeno pitanje *Kuljko je vur?* može odgovoriti *Tuljko kuljko je bilo fčere v isto doba,* čime sugovornik ponovno ostaje bez komentara, ali i bez odgovora na svoje pitanje.

Gotovo oštriče.

U kraju koji je bogat vinogradima, starijim bi ljudima trebao biti poznat naporan rad gotovo tijekom cijele godine. Dok poljoprivreda još nije napredovala, u vinogradima su stupići bili ručno izrađeni, no ne od betona, nego od granja drveća, najčešće akacije. Naime, drveće se porušilo i tanje grane su se sjekle za vinograde. Od grana je trebalo napraviti kolce koji će stajati uz trsove kao potpora. U selu se okupilo više ljudi koji su zajedno obavljali tzv. *oštriče*, odnosno gulili su koru s akacijinih grana i zašiljili njihove krajeve kako bi se mogla zapiknuti u zemlju. Proces je znao biti dugotrajan, osobito kada je trebalo zamijeniti kolce u čitavom vinogradu pa ne čudi da ovaj frazem dolazi od uzvika jedne seoske žene koja je bila presretna što je taj posao završen. U današnje vrijeme, kada je sve manje vinograda i sve više pomagala

kojima vinogradarski posao postaje manje zahtjevan, frazem se počeo koristiti nakon bilo kakvog obavljenog posla, izražavajući jednako veliku sreću i olakšanje kao i prije pola stoljeća.

Pomel bom tot kot pop hodi / vidi.

Frazem se isključivo povezuje s vremenom blagoslova kuća. Za tu se prigodu podrazumijeva da se kuća temeljito očisti, no ipak svećenik neće gledati svaki kutak ni ispod stolova i police. Ovaj se frazem koristi u drugačijoj situaciji, odnosno kada netko ne čisti temeljito, već samo ondje gdje je lakše i samim time brže očistiti, npr. pomesti pod tamo gdje ništa ne treba odmicati ili obrisati prašinu s police na kojoj nema knjiga ili ukrasa. Takvim je nemarnim ljudima ovaj frazem poput izlike jer, po njihovu mišljenju, nije potrebno svaki dan čistiti detaljno, kad ni za blagoslov kuća svećenik ne vidi prašinu na najgornjoj polici.

Gena, geni se, Stana, stani se!

Podrijetlo ovog frazema nije posve jasno, no oko njegova značenja svi se slažu – služi kao poticaj na pokret, odnosno nastavak rada nakon kratke ili duže stanke. U strukturi frazema je zanimljiva igra riječima, od kojih su dvije sastavnice glagoli, a preostalo su imenice. Stana predstavlja žensko ime koje se u formi paregmenona preslikava i na glagol. Budući da je značenje riječi *Gena* teže dokučiti, postoji mogućnost da se ono preslikalo iz glagola koji mu slijedi. Mnogima je frazem lako pamtljiv i osobito zanimljiv zbog te igre riječi, kao i zbog rime, čime se često postiže komičan efekt.

Tak tejnko rejžeš ka bi lahko vida na Goure.

Toponim koji se pojavljuje u frazemu jesu svete Gore u susjednoj Republici Sloveniji, koje se geografski nalaze blizu istraživanog područja. No, naprotiv nisu tako blizu da bi ih se moglo videti golim okom. U frazemu se dodatno naglašava nečija sposobnost tankog rezanja time što se sugerira da se tako daleko i kroz, primjerice krišku kruha, do tamo vidi. Frazem je najčešće upućen u šaljivom kontekstu. Njime se osobu ne želi direktno kritizirati da previše štedi, već joj suptilno dati do znanja da može rezati nešto deblje komade.

Pa je le Vrdeletvo mace dobilo špeha.

U podlozi ovog frazema je ljubavna priča između djevojke koju su odmilja zbog rahle građe zvali *mace* i *špeha*, momka koji je bio poznat po ovakvom obiteljskom nadimku. Postojala su nagađanja o tome da momak ne želi biti s tom djevojkom, no na kraju su čak i njihove obitelji intervenirale u njihovu spajanju. Time su se obitelji Vrdelja i Biruš, obiteljskog nadimka Špehi, združile u stvarnom životu, ali i postale baza ovoga frazema. U današnjoj primjeni frazem bi se mogao izreći u kontekstu zadobivanja nečeg neočekivanog, čemu se nitko nije nadao, no frazem sam po sebi nije tako učestao.

Grejš poprejk ko kusa z Krapine.

Svima je poznato da ljudi često koriste prečace, zbog čega je upravo kuja sastavnica ovoga frazema nije do kraja jasno. Može se nagađati da su psi bića koja češće pronalaze kraće puteve za dolazak do željenog odredišta. Na mjestu toponima Krapina mogao je stajati bilo koji drugi, no moguće da je bilo prigodno staviti isto početno slovo kao i kod subjekta ovog frazema. Frazem je potvrđen u općini Desinić, te na Vinagori.

Mou penezj ko Đajič.

Vrlo učestao frazem iako je njegovo podrijetlo informantima neprozirno. Nitko od ispitanih mještana ne zna odgovoriti na pitanje tko je taj *Đajič*, a ne može ni potvrditi je li riječ o nekadašnjem srpskom nogometašu. Svi su sigurni u jedno – ta je osoba imala mnogo novaca pa se o njoj oduvijek tako govorilo. Ekvivalent ovome frazemu u desinićkom je govoru *meti penezj ko blata*, koji se pojavljuje i u standardu. Upotreba ovog frazema učestala je prilikom izražavanja mišljenja o tuđoj kupnji nečeg skupog, prilikom dobivanja plaće, nasljeđivanja, osvajanja ili bilo kakvog drugog načina kojim se pojedinac domogao velike količine novaca. U takvim situacijama osobe čak jedna drugu zadirkuju *Pa kej si Đajič? / Ooooo Đajič buš mi dal kaj penezj.*

Meti pisanega cajta.

Frazem kojim se naglašava mnogo slobodnog vremena s kojim osoba raspolaže. Obično je izrečen kada se u zaposlenoj seoskoj svakodnevnici ugleda nekoga tko radi nešto posve bespotrebno, ono čime se u očima promatrača samo gubi vrijeme. Primjerice, dok jedan susjed nije ni dovezao drva na svoje dvorište, drugi ih cijepa, a treći ih od viška vremena uredno slaže i cijepa sitno granje. Osim toga, frazem često može biti upućen djeci, koja po mišljenju roditelja, sve manje i manje sudjeluju u obiteljskim poljoprivrednim poslovima (*Se mouš pisanega cajta pa nam lahko grejš pomoči.*) te im se zamjera kada negoduju da nemaju vremena za to ili da im zbog njihovih naredbi ostaje premalo vremena za školske obaveze (*Mejla si pisanega cajta za navučiti gda u smo zgotovili z delom*). Frazem može odražavati i kritiku i nerazumijevanje modernog gradskog života i načina provođenja slobodnog vremena - *tej pa maju pisanega cajta pa neveju kaj bi z soboj.*

Ti si pa tak jezljivo ko Vaulekvo trsje ki ga je mel h brejg vlejko.

Prema riječima informantice, ovo je 'stara izreka' kojoj ne zna točno podrijetlo, ali ju je čula već prije mnogo godina. Njome se daje komentar izuzetno tvrdoglavoj osobi, punoj inata, koja teško može prihvatiti tuđe sugestije već voli da je po njezinom, makar bilo krivo i teže. Teška narav takvih osoba poslužila je kao inspiracija za slikovit frazem. Naime, *mel* ili klizište u realnom se svijetu kreću nizbrdo, dok u frazemu ono mijenja smjer kako bi se dodatno naglasila ljudska priroda. Zbog čega se u frazemu pojavljuje upravo prezime Valek nije poznato informantima.

Pobirati posluške.

Frazem kojim se slikovito opisuje čin priskuškivanja. Tuđe su riječi gotovo poput fizičkog objekta koji je moguće držati u ruci i prikupljati kao primjerice neko voće. Vrlo se često zna čuti u upitnom obliku *Kaj si palje posluške pobirala?* čime se nagoviještava da je osoba upletena u potajno prisluškivanje nečega što i nije bilo za njezine uši. Od davnih se dana uvijek moglo pronaći mnogo situacija u kojima su *posluški* bili *pobirani*, ali se u autoričinoj okolini čak frazemu nadodao i komentar te je poprimio sljedeći oblik: *Alj pobiraš posluške ko Frajmanovi pesi*. Dodatak je nastao nakon zanimljive situacije u kojoj su stariju ženu koja živi sama posjetile susjede iz sela, pričale su u kući u koju su ušli psi i sjeli kraj stola.

Vlasnica ih je kratko zadržala u prostoriji, a potom potjerala uz šaljiv komentar kako je psi prislušuju i kako će kasnije sve što su čuli ispričati okolo po selu.

Pojti na vejs.

U prijašnja vremena ovo je bio vrlo čest izraz. Naime, mladići su posjećivali djevojke te razgovarali i objedovali s njima kako bi se na taj način bolje upoznali i možda vjenčali. Taj je način upoznavanja bio učestao i društveno prihvatljiv. Osim što se frazemom opisuje takav odnos, promjenom sastavnica on mijenja svoje značenje te tako *pojti h vejs* označava pomaganje drugoj osobi pri nekom poslu. Današnja je primjena ovoga frazema obično u šaljivom kontekstu, kada je pojedinac rijetko kod kuće te ga pitaju gdje je bio ili kamo ide često je odgovor upravo *na vejs*, osobito je učestao odgovor kod mladih koji još nisu vjenčani. Takav odgovor može dati bilo tko, ako ga tuđe pitanje, koje se previše puta postavlja, smeta: *Kom pa grejš? Na vejs!*

7. Rječnik desinićkih frazema⁵

ANĐEO	<i>Tak je dobro ka bi angelji jeli.</i>	iznimno ukusno jelo
BARUT	<i>Suho ko barut.</i>	izrazito suho, zapaljivo npr. trava, rublje...
BIK	<i>Jauk ko bik.</i>	izuzetno snažna osoba
	<i>Trd ko bik.</i>	biti žilav, istovremeno i tvrdoglav
BITI	<i>Nisi bogvejkaj, ali si kuljko tuljko.</i>	nešto nam se ne sviđa, ali je ipak na neki način zadovoljavajuće
BOG	<i>Bog ti de duši lahko.</i>	izrazi korišteni na sprovodima ili za sućut
	<i>Bog mu de mer božji.</i>	sućut
	<i>De ti Bog zdrauvje i dobru pamet, a Majka Božja pa penezj.</i>	izraz s komičnim elementom, obično kad se prema nekome izražava zahvalnost
BOŽJI	<i>Križi Boži, nek se fse v tebe posloži.</i>	uzvik koji obično slijedi nakon što se netko zagrcnuo
BUKVA	<i>Tak je mrzlo da vune bukve pokaju.</i>	iznimna hladnoća
CAR	<i>Grem tam kom i car grej peške.</i>	ići na zahod
CIGAN	<i>Tak je črn koda ga je cigan kušno.</i>	izraz koji se koristi za zagorenu hranu
	<i>Sauki cigan svojega koja fauli.</i>	hvaliti ono što posjeduješ kao najbolje
CIPELA	<i>Bojo ti šle cipeli ko pes po parni.</i>	imati prevelike cipele
CRIJEVO	<i>Se ni tak strašno, nejdeju ti</i>	izraz kojim se tješi dijete koje se ozlijedilo
	<i>črejve vun.</i>	ozlijedilo
ČAŠA	<i>Velika čaša, malo koristi.</i>	neispunjen kapacitet nečega
	<i>Tej ti je rad glejda v kupicu.</i>	pijan
ČEKATI	<i>Čakamo ko ozejblji sounce.</i>	dugo i nestrpljivo čekati
ČIZMA	<i>To še škorju ni dobro.</i>	negodovanje kako voda 'nije zdrava'

⁵ Ključna se riječ određivala prema načelima *Frazeološkog rječnika hrvatskoga ili srpskog jezika*, autora Josipa Matešića.

DAN	<i>Dogo ko lejni dejn.</i>	nešto dugotrajno, najčešće dosadno
DATI	<i>Neda mi veljati.</i>	ne moći koga uvjeriti u što
DJEVA	<i>Ko Djeva Marija h postelji.</i>	mirno i spokojno ležati
DIJETE	<i>Si tak ko zizno dejte.</i>	biti cmizdrav i ovisan o tuđoj pažnji
DIMNJAK	<i>Tou pa bo trebalo v rajfnik zapisati.</i>	ironično, vrlo važna stvar koju je potrebno zabilježiti, no ona se neće vidjeti
	<i>Zde sam pa štric rajfnika.</i>	netko se zbog tuđe pohvale osjeća velikim i važnim
DOĆI	<i>Priti v drauf.</i>	konačno nešto spoznati, shvatiti
	<i>Zde si pa došla na vrouče.</i>	zateći se usred nekog neugodnog događaja
DOMA	<i>Paši se domof!</i>	uputa nekome da se ne zadržava dugo
DREK	<i>Alj te trebalo ko dreka v torbi.</i>	nešto potpuno nepotrebno
	<i>Drek na šibici.</i>	nešto ništavno i beznačajno
DRVO	<i>Kaukvo drejvo taukof klin.</i>	sinonimno 'Kakav otac, takav sin'
DUŠA	<i>Dušu sam si prevejza.</i>	ispuniti neku želju i biti zadovoljan
ENGLEZ	<i>Delati se Englez.</i>	praviti se da se što ne razumije
GAS	<i>Stalno je bil pod gasom.</i>	pijan
GLAVA	<i>Mou bousu glauvu.</i>	biti bez kose
	<i>Pamet v glauvu.</i>	savjet za ponašanje
	<i>Na vrh glauve mi je tejga.</i>	biti zasićen čime
GLEDATI	<i>Glejdati zbejžno.</i>	gledati sa strahom
GLISTA	<i>Tejnka je ko gljista.</i>	iznimno tanka osoba, obično ženska
GLUH	<i>Palje me ne čuje, gljuh je ko top.</i>	biti gluh, slabo čuti
GODINA	<i>Ni sako ljeto Božič za pejtek.</i>	nešto što se ne događa često
	<i>Lejta si natoukla, pameti pa neč.</i>	upozorenje na činjenicu da je netko još uvijek djetinjast i luckast

GOTOV(O)	<i>Gotovo oštriče.</i>	završen posao
GUSKA	<i>Za goske ni sejno po otavi pa dripljejo.</i> <i>Narezati ko za goskice.</i> <i>Sauli ko gosauk.</i>	neke stvari nisu za obične ljude, ali se svejedno njima bave sitno rezati reproducirati ljutnju zvukovima
GUZICA	<i>Mou rit ko sermauk pejč.</i> <i>Koda mou zoule v riti.</i> <i>Rit ko Velebit.</i> <i>Mou tešku rit.</i> <i>Ti je došlo z riti v glauvu.</i> <i>Kom pa grejš? V rit na bal!</i>	imati veliku guzicu biti nemiran, neprestano se vrpeljiti imati veliku guzicu biti skupo, npr. namirnice, popravci konačno spoznati što komičan izraz kada se drugima ne želi reći kamo idemo, ekvivalent 'baš me briga'
HODATI	<i>Kot je hodo, tot je sra.</i>	izraz kojim se opisuje osobu koja sve upropaštava, gdje god došla
ÍCI	<i>Pojti na vejs.</i> <i>Pojti papa.</i>	višeznačan termin odgovarajuć današnjim izlascima pokvariti se
IZGUBITI	<i>Zapiti nekaj.</i>	proslaviti nešto / izgubiti nešto
JEZIK	<i>Ka te tak jezik srbi?</i> <i>Jezik te bije po plejčah.</i> <i>Mou dogi jezik ko krava rejpa.</i>	opis osobe koja često izlance nešto važno riječi 'zaslužne' za grubi odgovor / nasilje biti brbljav
JETRA	<i>To treba meti dobre jejtne.</i>	biti izdržljiv, strpljiv
JUHA	<i>Čorava juha.</i>	juha u kojoj nema ništa osim vode i tijesta
KLJUN	<i>Nekaj moram v kljun dati.</i>	biti gladan
KNJIGA	<i>Gadna ko porezna kniga.</i>	usporedba nečijeg fizičkog izgleda i ne tako lijepog običaja plaćanja poreza

KOKOŠ	<i>Ofurdana ko čučika.</i>	biti ošišan, usporedba s očerupanom kokoši
	<i>Zaletauvati se ko kokout.</i>	pretjerano pokušavati nešto napraviti
	<i>Kokouš že je bla pečena.</i>	biti doveden pred gotov čin
KONJ	<i>Šejnkranemu koju se ne gleda v zoubu.</i>	uvijek treba pokazati zahvalnost
	<i>Tak se smeji koda je vidala kobilu v zibelji.</i>	osoba se smije zbog začudne i neuobičajene situacije
	<i>Suho ko kljuse.</i>	izrazito mršavo
KOST	<i>Ti pokajo kosti ko proutje.</i>	usporedba zvuka pucketanja kostiju i suhog drveća
KOVČEG	<i>Tak je sigurno ko pustiti kuf na stanici.</i>	ironičan izraz, nimalo sigurno
KOŽA	<i>Smeji se koda mu je kouža praf.</i>	osmijeh na licu osobe kojoj sve ide
KRAVA	<i>Tak koda bi me krava oblizala. Sejže tako v kravu.</i>	fizički opis pojedinca, zalizana kosa slikovit opis nečijeg posezanja za nečime, usporedba s veterinarskim poslom
	<i>Še krave greju za jaslami, a ne jasle za kravami.</i>	prirodno je da ljudi idu prema ciljevima, a ne da čekaju da se sami ostvare
	<i>Nismo mi skup krave pasli.</i>	ne biti u istom rangu s kim
	<i>To ti je ko krava bez rougih.</i>	nešto nepotpuno
KRUH	<i>Kaj je preveč ni s kruhom ne paše.</i>	ono što je loše, tomu nema pomoći
KRUŠKA	<i>Tej pa znou več ko hruške peči.</i>	biti vrlo spretan, snalažljiv i umješan
	<i>Zde je gotovo, ko ouni ki je z hruške pal.</i>	konačnost nekog čina
	<i>Nisam ti jas z hruške paula.</i>	osoba se brani kako nije glupa i naivna

KUĆA	<i>Hiža ko apotejka.</i>	uredna i čista kuća
KUHAR	<i>Kuharca svoje fauli.</i>	biti hvalisav i pun sebe
KUMA	<i>Pojti za kumu.</i> <i>Biti komu za kumu.</i>	biti nekome moralna podrška, osobito u nekim neugodnim situacijama
LUD	<i>Tej pa ti je nor ko nouč.</i>	biti lud
LIJENOST	<i>Ka te purgec lovi?</i> <i>Preljubljena ti lenoba, ne zapusti ti mene, ja nem nigdar tebe.</i>	izraz kojim se opisuje osoba koja odjednom izgubi volju za rad 'stihovi' posvećeni lijenosti, prigodni u situaciji kada se osobi zamjera njezina neaktivnost
LISICA	<i>Rjavo ko lisjauk.</i>	biti hrđavo
LITANIJE	<i>Meti litanije.</i>	govoriti bez prestanka, asocijacija na obred litanija
LJUT	<i>Hladiti si jezico.</i> <i>Napejla je dudu.</i> <i>Mou blizi jezico.</i>	pokušati se smiriti, odljutiti se naljutiti se da se to vidi u govoru tijela opis osobe koja se brzo naljuti
MAČKA	<i>Prenouša ko mačka mloude.</i> <i>Ti se zejše ko mački natejše.</i> <i>Kišeš ko mace.</i> <i>Pa je le Vrdeljetvo mace dobilo špeha.</i>	učestali čin premještanja nečega igra riječima i rimom, učestalo zijevati usporedba dječjeg i mačjeg kihanja ostvarenje nečega neočekivanog
MAGARAC	<i>Prvo treba nahraniti magarića.</i> <i>Magarac mi je sol noso.</i> <i>A bo pada dež da se magarići igraju.</i> <i>Nebuš ti magarića krsto.</i>	prije svakog posla treba se dobro najesti izraz se upotrebljava ako je juha preslana izraz prema kojem će biti loše vrijeme ako se odrasle osobe glupiraju, ludiraju biti izuzetno tvrdoglav

MAGLA	<i>Vleješ se ko megla.</i>	biti usporen, jedva se kretati
MAMA	<i>To še pa bi moje mame sin.</i> <i>Pijan ko mati zemlja.</i>	igra riječima, želja za nečim boljim pijan
MARIJA	<i>Stojiš ko drvejna Marija.</i>	stajati na mjestu, ukipiti se
MARTIN	<i>Martin v Zagreb, Martin z Zagreba.</i>	uzaludan posao
MLAD	<i>Mloud ko rosa h polne.</i>	ironičan izraz upućen ne starijoj osobi
MINUTA	<i>Minuta šutnje za pokrepale muhe.</i>	izraz sa smiješnim dodatkom
MIŠ	<i>Vi pa gledite ko miši z mejlje.</i>	biti pospan, nerazbuđen i pritom škiljiti
MJESEC	<i>V kerem si pa meseću?</i>	izraz kojim se puniju osobu provocira pitanjem o trudnoći
MOKAR	<i>Mokri do amena.</i>	u potpunosti mokar, od znoja ili kiše
MUHA	<i>Si fletn ko muha h vreli kaši.</i>	ironičan izraz, troma osoba
NARUČEN	<i>Dojti ko naručen.</i>	stići u pravo vrijeme
NEBO	<i>Hodi tak koda bi z nejba padala.</i>	biti negraciozan, jako lupati hodajući
NEVJESTA	<i>Preslaučiš se ko nevesta.</i>	osoba se dugo i temeljito sprema
NOGA	<i>Mu bimbaju nogice ko malemu Franceku.</i> <i>Ka sam jas dobila nouge na tomboli. / Koda sam dobila nouge na tomboli.</i>	izraz kojim se opisuje i zadirkuje osobu kratkih nogu kada sjedne na visoko izraz kojim se služi osoba kojoj se ne da hodati kako bi napravila uslugu
NOKAT	<i>Tak je mrzlo ka mi nofte frče.</i>	iznimna hladnoća
NOVAC	<i>Mou penejz ko Đajič.</i> <i>Mou penejz ko blata.</i> <i>Osta som bez kune v žepu.</i> <i>Bedauki mouju penejz, kroumari</i>	biti bogat imati novaca u izobilju biti bez novaca komentar na trgovine u kojima se može

	<i>pa tržijo.</i>	kupiti množstvo (ne)potrebnog
OGLEDALO	<i>Bo špejgl počo.</i>	upozorenje osobi koja se previše gleda u ogledalo
OKO	<i>Sauko oko mou svojega moulara.</i>	'ljepota je u očima promatrača'
ORAH	<i>Tak se smeji koda bi orehe zasipauva.</i>	izraz koji zvuk smijeha uspoređuje sa zvukom iz prirode
ORATI	<i>Nit orala nit kopala.</i>	negodovanje kada pojedinac bez truda postigne nešto ili zaradi novac
ORMAR	<i>Biti ko trokrilni lomar.</i>	biti vrlo debeo
PAMET	<i>Koda je popila fso pamet svejta.</i>	praviti se pametan bez osnova za to
PALJENJE	<i>Meti kasno paljenje.</i>	sporo shvaćati stvari
PAPIR	<i>Tejnko ko cigaret paper.</i>	iznimno tanko
PAPRIKA	<i>Huda ko paprika.</i>	biti jako ljut, opasan, svadljiv
PAS	<i>Še pes mou mer dok jej.</i>	izraz kojim se traži mir pri obroku
	<i>Maju se radi ko pes i mačka.</i>	neslaganje dviju osoba
	<i>Drži fejst ko pes jejža.</i>	slab stisak
	<i>Pes pesa pozna.</i>	slični se uvijek nađu
	<i>Pes mou kosmate vuhe.</i>	izraz nepovjerenja prema psu (tuđem)
	<i>Mene ti pa fse paše, ko malemu peseki ki z repekou maše.</i>	biti u potpunosti zadovoljan svime
	<i>Grejš poprejk ko kusa z Krapine.</i>	koristiti prečac
PASJI	<i>Pesja taca grej pod stol, a ne na stol.</i>	izražavanje nepripadanja među nešto bolje, modernije ili tvrdoglavost
PEĆ	<i>Kaj bote delali? Pejč na dilje nosili.</i>	besmislen odgovor na tuđu znatiželju
PERŠIN	<i>Šo bo v peršin srat.</i>	uginuti, izraz korišten za životinje

PETA	<i>Pejte štukati.</i> <i>Čim sam pejte hmeknila...</i> <i>Nesmeš pejte hmekniti.</i>	biti prilijepljen za nekoga, ne odvajati se predviđeni događaj događa se kada osoba napusti prostoriju/društvo kada situacija nije pod kontrolom, događa se nešto loše
PILE	<i>Bougo ko purji pišek.</i>	jadan, slabašan organizam
PITI	<i>Piti ko čifut.</i> <i>Piti koda bi na željezo vlival.</i>	mного, neprekidno piti piti alkohol kao vodu, bez ikakvih posljedica
PIJANAC	<i>Tak koda si z pijancom spaula.</i>	neuredan, zapušten izgled
PJEVATI	<i>Tak je popejvala ko fiouljica.</i>	iznimno lijepo pjevati
PONCIJE	<i>Od Pontuša do Pilatuša.</i>	znati sve o nekoj temi
PONEDJELJAK	<i>Dogo ko pandeljjak.</i>	nešto dugotrajno i dosadno
POLICA	<i>Dauvlješ na spoudju policu.</i>	padati na pod zbog nespretnosti
PORED	<i>Pol pouljek, pol prejk.</i>	prolijevanje tijekom rada u kuhinji
POTOK	<i>Žejdna som ko graba.</i>	velika, gotovo neutaživa žeđ
POTROŠITI	<i>Bez truca se ponuca.</i>	nema potrebe da nekoga podsjećamo da se nešto treba pojesti ili popiti
PRIJEKOR	<i>Som doubo pošikauča.</i>	netko je ukoren
PRISKUŠKIVANJE	<i>Pobirati posljuške.</i>	priskuškivati koga
PROBATI	<i>Vupaj či probaš.</i>	igra riječima
PROLJEV	<i>Dosadno ko proljef.</i>	biti iznimno dosadno
PROPOVIJED	<i>Meti propovjed.</i>	govoriti bez prestanka, kao svećenička propovijed
PRST	<i>Meti prste v pekmezu.</i>	činiti nepodopštine

	<i>Najti koga z prstimi v pekmezu.</i>	uhvatiti nekoga na djelu
PURAN	<i>Kaj se čudiš ko pura drejku. Zde se ti pa je trofilo, ko slejpemu purčeti zrno.</i>	posve neutemeljeno čuđenje velika slučajnost i uspjeh
RAKIJA	<i>Ka tržiš rakijo?</i>	šala upućena osobi kojoj curi iz nosa
RED	<i>Hitilo me bo v trejču rejd koruznice.</i>	izraz velikog šoka
REP	<i>Podviti rejp. Meti rejp. Zde pa sam ti staula na rejp. Glejdati po repčeku.</i>	pokoriti se nečemu, pritajiti ne zatvarati vrata za sobom izraz kojim se opisuje nečija reakcija, odnosno pogođenost tuđim riječima opis pubertetskog odmjeravanja osoba suprotnog spola
RIM	<i>Palje smo šle oko Rima Boga iskat.</i>	uzaludan posao
ROSA	<i>Prdno je na rosu.</i>	izraz kojim se označava nečija smrt
SANDIKA	<i>Kaj ni blo neč za Sandiku? Prenesi še nekaj za Sandiku. Kaj bum kaj dobil še za Sandiku?</i>	izrazi kojima se naglašava potreba da se drugoj osobi donese nešto čega inače nema
SAT	<i>Kuljko je vur? Tuljko kuljko je na gmajni pur.</i>	igra riječima kada pojedinac ne želi ili ne može odgovoriti na pitanje koliko je sati
SAVA	<i>Koda ga je Sava prenesla.</i>	opis neuglednog fizičkog izgleda
SELO	<i>Špansko selo.</i>	nešto o čemu pojedinac ništa ne zna
SILA	<i>Za prvu silu.</i>	ne u potpunosti po volji, no prolazno
SIROMAŠTVO	<i>Seroučina i Bogu si teška.</i>	izraz zapomaganja u siromaštvu

SJEKIRA	<i>Pliva ko sekira.</i>	ne znati plivati
SMRT	<i>Bi se prejt smrti troštala.</i>	doživjeti nešto posve neočekivano
SOL	<i>Dati sol na rej<p>.</p></i>	uhvatiti koga/što neuhvatljivo
SRCE	<i>Ti je palo srce v jamicu.</i>	zadovoljstvo nakon dugog iščekivanja
	<i>Zde pa mi je srce na mesti.</i>	biti zadovoljan ishodom
STRIJELA	<i>Ko strejla je zletel.</i>	nečija munjevita reakcija
STAR	<i>Pljuješ ko stauri ded.</i>	usporedba upućena mladoj osobi
STATI	<i>Stopiti v stoun.</i>	izgovara pojedinac koji tvrdi da se s godinama više ne može jesti mnogo
SUHO	<i>Pliva po suhem.</i>	pasti
	<i>Suho zobaje.</i>	izraz koji se koristi za tablete
SUNCE	<i>Je sounce posvetilo, kušari zašli vun.</i>	puno ljudi odjednom na istom mjestu, zbog lijepog vremena
	<i>Pre istem souncu su si rit greli.</i>	izraz kojim se označavaju isti uvjeti u za neku radnju, ravnopravnost
	<i>Sunce Micika, paradajz i paprika!</i>	uzvik u srdžbi
SVEĆENIK	<i>Pomel bom tot kot pop hodi (vidi).</i>	ustaljeni izraz tijekom blagoslova kuća, svećenik neće gledati svaki detalj u kući
	<i>Hodiš oko mene ko pop oko oltaura.</i>	obilaziti oko nekoga, npr. zbog potrebne usluge
	<i>Siti pop lahko od posta predikje.</i>	lako je onome tko ima, govoriti o štednji, o davanju drugima i sl.
SVETI ROK	<i>Kaj som pa jas svetega Roka pes?</i>	pobuna kada se sve ne tretira jednako
SVIJEĆA	<i>Držati komu svejču.</i>	biti suvišan, treći kotač
	<i>Da sam z žegjenoj svejčoj</i>	jako se posrećiti nekome

iskala, ne bi našla.

SVJEĆICA	<i>Meti albanske svećice.</i>	sporo shvaćati stvari
SVRAKA	<i>Pa ni mi sraka pamet pozobala.</i>	osoba naglašava da nije tako luda kako bi nešto suludo napravila
ŠEPRTLJAVOST	<i>Neroda ne pozabi me.</i>	izraz kojim je popraćena nečija spretnost
ŠKOLA	<i>Smo skup hodili v škoulo.</i>	šaljiv izraz, upotrebljen ako ne postoji mogućnost zbog velike razlike u godinama
ŠUMA	<i>Tak koda smo z hoste vušli.</i>	zapušten i neuredan izgled
TANAK	<i>Tejnka ko slakopar.</i>	iznimno tanka osoba, obično ženska
TANKO	<i>Tak tejnko rejžeš ka bi lahko vida na goure.</i>	iznimno tanko odrezano
TAVAN	<i>Sejla si je koda bi z dilj paula. Koda bi z dilj vliva.</i>	opis nepažljivog, nezgrapnog pojedinca izraz podrugivanja osobi koja tekućinu toči s velike udaljenosti do čaše
TELE	<i>Nouro ko tejde. Sauko tejde mou svoje vesejlje. Teško je tejde odvaditi od duvaja.</i>	usporedba s teletom koje se ponaša ludo podrugivanje pojedincu koji se veseli beznačajnim stvarima izraz kojim se dočarava težinu odgovaranja od nečega što se pogrešno radi dugi period vremena
TEŽAK	<i>Bi se zлага kuljko je težek.</i>	puno lagati
TRČATI	<i>Že bežim.</i>	ironičan izraz, obično se koristimo njime u situacijama kada pojedincu nije ni na kraj pameti napraviti ono što se od njega traži
TRNJJE	<i>Na trji črejše ne rastejo.</i>	nešto što ne ide jedno s drugim
TRUNKA	<i>Nimam ni trohte soli.</i>	ostati bez soli, nemati ni mrvice

UHO	<i>Meti tejnke vuhe.</i> <i>Na vuhe že mi grej vun.</i> <i>Idi h vuho.</i>	imati jako dobar sluh zasititi se nečega blaži oblik psovke
USTATI	<i>Gena, geni se, Stana, stani se!</i>	igra riječima, nekoga se želi potaknuti na pokret, vraćanje na posao i sl.
UTROBA	<i>Po šrajfi me vampa.</i>	igra riječima, tegobe u želucu
VEČERA	<i>Ka spravljaš za večerjo?</i>	šaljiv izraz kojim se podbada osobu kojoj je ispala hrana
VINOGRAD	<i>Ti si pa tak jezljivo ko Vaulekvo trsje ki ga je mel h brejg vlejko.</i>	klizište se pomiče nizbrdo, a ne uzbrdo, ovime se izražava nečiji prkos
VIOLINA	<i>Ko violina.</i>	netko nešto radi dobro, brzo, spretno, s puno volje
VODA	<i>Da je voda dobra za piti ne bi bla žaba v jej.</i> <i>Odkriti toplo vodo.</i> <i>Tak je vrouča voda da bi mi lahko nofti otpali.</i>	čest izraz među ljubiteljima alkohola otkriti nešto svima već dobro poznato slikovit opis kipuće vode
VOLJA	<i>Dobiti na dobro vouljo.</i>	udobrovoljiti nekoga
VRAG	<i>To pa ni bez vrauga.</i> <i>Pelja me je ko vraug svoju mater.</i> <i>Vrouče ko stou vraugov.</i> <i>Vrouče ko hodič.</i> <i>Vrak te dal! Vrak te stvoro!</i> <i>Vrag si (ti) ga stvoro.</i>	nešto za što se misli da ne može biti napravljeno bez nekih vradžbina nimalo ugodan način vožnje iznimno vruće vruće kao u paklu, kod vraga poštapalica sinonimno izrazu 'tko će ga znati'

VRAT	<i>Mou dogi vraut ko gosauk.</i>	opis osobe koja špijunira
VRIJEME	<i>Meti pisanega cajta.</i>	imati puno vremena na raspolaganju
VRUĆE	<i>Tak je vrouče ko h vapljenici.</i>	velika vrućina
VUK	<i>Lačn ko vouk.</i> <i>Voučec napeljauvlje.</i>	iznimno gladan uporno nagovaranje
ZMIJA	<i>Žejdn ko kača.</i>	velika, gotovo neutaživa žeđ
ZUB	<i>Ki bi ti/ji/mu zobe zapr, bi ti/mu ji rit klopotala.</i> <i>Še nisi svojim zoubimi kruh jejla.</i>	biti brbljav, ne zaustavljati se upozorava se na nezrelost sugovornika
ŽABA	<i>Teško ga je nagovoriti, ko žabu h vodu.</i> <i>Še je žaba zdignila nougu dau je vidala da koja potkivljejo.</i> <i>Gledi ko žaba spod lapuha.</i>	ironičan izraz, nekoga je lako nagovoriti netko tko pomisli da može dobiti sve što imaju drugi oprezno, uplašeno gledati
ŽENA	<i>Veljko baub, kilavo dejte.</i>	izraz koji govori da nije dobro kada puno ljudi radi na rješavanju jednog problema
ŽILE	<i>Ni mi šlo po žilah.</i> <i>Pogodil sam v žilu.</i>	nešto nekome nije po volji pogoditi u sridu
ŽLICA	<i>Bo jejla z veljkoy žlicoj.</i>	jesti raskošno, npr. na gozbi ili na svadbi

8. Zaključak

Cilj diplomskog rada bio je sakupiti, zapisati, analizirati i objasniti učestale frazeme u lokalnom govoru općine Desinić. Frazemi su prikupljeni tijekom dužeg vremenskog perioda i u posve neformalnim situacijama te su zapisani u oblicima u kojima su ih izrekli izvorni govornici. Analiza frazema provedena je s dviju strana: strukturne, gdje su promatrane sastavnice od kojih su frazemi oblikovani, te konceptualne strane, gdje je analizirano značenje sakupljenih frazema. Na kraju rada napisan je rječnik frazema s objašnjenjima.

Dijalektna frazeologija osobito je dinamična grana jezika u kojoj ima mnogo materijala za proučavanje. Analizirajući prikupljene materijale moglo se mnogo zaključiti o nekadašnjem i sadašnjem životu ljudi, njihovim vrijednostima, okruženju, a na kraju krajeva i o kreativnosti u svakodnevnom izrazu.

Prilikom analize strukture frazema uočena je česta poredbena struktura u kojoj su najzastupljenije sastavnice glagoli i imenice (*Vlejščeš se ko meglja. / Zaletauvati se ko kokout. / Prenouša ko mačka mloude.*) te pridjevi i imenice (*Dogo ko lejtni dejn. / Ofurdana ko čučika. / Gadna ko porezna kniga*). Učestale sastavnice iz područja ljudskog života među prikupljenim frazemima jesu: životinje iz neposredne čovjekove okoline (pas, mačka, krava, konj, magarac, kokoš, guska, puran, vuk), dijelovi ljudskog tijela (glava, *pamet*, oko, uho, jezik, srce, *duša*, noga, peta, guzica), vjera (Bog, vrag, svećenik) i ekonomski status te fizička pojavnost ljudi. Nešto su manje zastupljeni frazemi sa sastavnicama vremena i rada.

Konceptualnom analizom mnogo se saznaje o čovjekovim pozitivnim i negativnim osobinama, primjerice snalažljivost (*Tej pa znou već ko hruške peči.*) ili zahvalnost (*Šejnkanemu koju se ne gleda v zoube*). Od negativnih osobina ističu se brbljavost (*mou dogi jezik ko krava rejpa.*), nespretnost (*Pol pouljek, pol prejk.*) te netrpeljivost (*Maju se radi ko pes i mačka*). Frazemi su često bili upotrebljavani s negativnim predznakom, izražavajući ljudsku glupost (*Meti albanske svečice.*), zasićenost nečime (*Na vuhe že mi grej vun.*) ili pak nečiju nepotrebnu pristutnost (*Kak ga treba, ko dreka v torbi*).

Osim frazema sinonimna značenja (*Mou penezj ko Đajič. / Mou penezj ko blata.*), moguće je uočiti i frazeme antonimnih značenja, osobito u fizičkom opisu ljudi: *Suho ko kljuse*. nasuprot frazemu *Biti ko trokrilni lomar*.

Veoma su zanimljivi i lokalni frazemi u kojima se, osim navođenja toponima i antroponima nazire i pozadinska priča o postanku frazema, gdje onodobni akteri priče nisu mogli naslutiti kako će njihove riječi drugi koristiti za svakodnevno slikovito izražavanje.

U frazemima je moguće pronaći brojne riječi ili sintagme koje su nekada bile moderne i učestale, a danas su tek ostatak iz prošlosti. Jednoga će dana frazemi poput ovih navedenih u radu možda postati arhaični te će ih zamijeniti oni koji će više odgovarati zatečenoj situaciji i moderniziranom društvu. Proces transformacije jezika može se pratiti u razvoju i prilagodbi frazema te je zato od presudne važnosti zapisivanje, ali još više snimanje autohtonih govornika, čiji govor na taj način ostaje zabilježen i nepodložan promjenama zbog utjecaja standarda.

9. Literatura

Ćosić, V. 1992. Granice „opozicijske“ i dometi „pozicijske lingvistike“. Filozofski fakultet u Zadru. 47-62.

Kovačević, B. 2012. *Hrvatski frazemi od glave do pete*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

Lončarić, M. 1990. *Kaj – jučer i danas: ogledi o dijalektologiji i hrvatskoj kajkavštini (s kartom narječja i bibliografijom)*. Čakovec: Zrinski.

Lončarić, M. 1996. *Kajkavsko narječje*. Zagreb: Školska knjiga.

Malnar Jurišić, M. 2016. O frazeološkim istraživanjima u hrvatskoj dijalektologiji. Filozofski fakultet u Zagrebu.

Maresić, J. – Menac-Mihalić, M. 2008. *Frazeologija križevačko-podravskih kajkavskih govora s rječnicima*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

Matešić, J. 1982. *Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskog jezika*. Zagreb: Školska knjiga

Matešić, J. 1995. Frazeologija i dijalektologija. U: *Hrvatski dijalektološki zbornik*. Zagreb. 83-88.

Menac, A. 2007. *Hrvatska frazeologija*. Zagreb: Knjigra.

Menac, A. – Fink Arsovski, Ž. – Venturin, R. 2014. *Hrvatski frazeološki rječnik*. Zagreb: Naklada Ljevak.

Menac-Mihalić, M. 2005. *Frazeologija novoštokavskih ikavskih govora u Hrvatskoj*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Školska knjiga.

Šlogar, V. 2010. *Veliki Tabor i Desinić, Doba grofova Celjski i grofova Rattkay 1397. – 1793. i danas*. Vlastita naklada.

Mrežni izvori

DZS = Državni zavod za statistiku, popis stanovništva 2011., <https://www.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/results/censustabshtm.htm> [pregled 1.10.2019.]

10. Prilozi

- Slikovni materijal: [Slika 1](#) - Karta kajkavskog narječja, autor Mijo Lončarić u djelu *Kajkavsko narječje*, 1996.
- Ispis istraživanog desiničkog govora

(32:40)Xiža? Ka'kvo xižo? Obično xižu smo meļi, d'veinu, d'veinu hižu. Kuļko prostoriji? Mi smo m'f'y jeno s'bo za spa'ti i nutre j' bla krušna p'p', gor smo s' gr'li, **deca**, na kr'šni **pe'i**, a tista j' bla super pe' ka si se ki'mu le'po gr'l – ja, ja ni se nišar tožo da ga ki'ma boļi – ja, ja – paļ si si pa'ro – koğa je z'blo – joj grem ja na **p'ka** sem zagre'la – i gor si še ostal' i spa'ti – ja kağ pa ne. I onda kuhijica ti j' bla mal'i'ka, ne, i lojpicica, to ti j' blo fse. Pa nas j' blo po dvana'st ļudi, sp(a'li), mama nam j' po'stilala, na strozoke, nam je me'tala **xve'r** z diļ dol', **vjutro** pa na diļ nazaj, ne, ka nam je na po'di po'stilala, ka smo spa'li. – A zno's **kaj** so ble strozoki? To ti j' blo zašito, zašito, štiri ža'kli, ja, nutr' s' pa na'e'xalo oveğa p'rija, od k'ruze, kağ to ki'ima sa'ki kla's tou perije, belij' se vely, belij' ja, sa'ki kla's mo' to' belije. Onda pa tej prve pe'line ne, ki so rj(ave), ž'te bl', nek ono o'dzutr ki so bl' boļ beile, polek smo zbiraly ne to beilo perije, pa to fino na'e'xal'y, tak na šiřoko, p'st, naredi'y, na'eixal'y to belij', belija pa de'val'y, to smo zno'li po tri ve'ere eixati ka smo naredi'y no'vi strozok. – Je rekla mama „Joj **ešite, deca, ešite**, ka bo'te ļušno xve'er spa'li.“ Mi pa smo to' xitro e'xal'y, pok'e smo še pa dja'li, **Isuse Boži**, ni blo dosti da smo e'hal'i, nek kak bomo preit xitro gotovi pa še nam je o'sta kaukof h'ga n'tre, k' j' .. kic, od kica ne, ježoš, pa še smo –deca, deca ko deca, n'tre tistega nam j' vušlo, pa i ni vušlo, kaj **bo** brat **re'ko** il'i seštra 'da' ga bo to' tišalo, ne, da' bomo šl' spa't. Da ga **bo** to' **tišalo**, kaj ga to' tišy, pok si nismo ve' mogli pomu'i jer je to' s' pokļe zašilo fkup, no –ja – to je pokļe mama saku ve'er rax'ila ka smo mi laħko šl' mi le'po le'žat, al'i je re'im'o, da s' to si ve'krat ob'no, po nu'i, s' j' to stuklo pa si osjeto 's' kaj te tiši nutre f tistem strozoki. Joj ļudi Boži, ne –ja, kağ pa. Xiža s' j' be'ila 'sako le'to, obavezno, obavezno s' j' hiža be'ila vsako le'to i i **Boži**, Boži, Boži i **Vuzam**, to je blo i'sćenje xiže. –Ja vuni i nutre, vune i nutre i ted' su s' strozoki

moral'i premeniti, fse nove, v ovuno belij j moralo biti no vo jer je tisto fs bilo xi eno, sta ro, sta ro vun z strozoka i n vo belij j m glo poiti nutre, ne. Kak j xiža bla le po pobel'ena i fs, moral'i smo me ti š nove strozoke, ne ja i da so bl pre išćeni, pa joj kaž je bilo fino spa ti, tak fino spa ti, dišalo. Pod pa j bi f xiži d veini pod, t s pa j riba sa ku subotu, s j riba pod, klopi su s ribal, d ve ne klopi, fs, deskice, fs s j ribalo, okne istilo, to je fs. Po stele su s saki de n postilale i z bejlimi, saki dein po stele postilale i z be limi koperdekami s j to prekrivalo, z be limi **plaftami** i t je m glo biti tak ra vno, tako tulele tej stol, sa strane, ka je tata pogleda i je t ra vno, i smo dobro posla li za soboj, je t je, bi m go biti ro b ka si s la ko obreiza na tem, i onda su šl gor oni vainkušeci, mo fi se zray Tate ja, naštrikani – naštrikani va nkušeci ki so s domo štrikal'i s kakvimi rožami, s kakvimi le pimi **pti icami** i t s j gor dja lo na o ni krevet ka j blo le po vidati. Xiže so bl predivne, ne? Starijske. Onda **so bl** le pe firing, beile i s. Za Boži smo ti me ly il'i smrekvic praf il'i smo pa me ly samo v ju gor su pa bl jabuke – ja, obično **ata** zna nabity od smrekvic vejice gor na strop gor pa pok jabuke ka so dol jabuke visal'e. – Ja, **bu ik** ni blo za gor, kuglic, ma kaki. Delal so s kuglice od ore xof, od ore xof, orexi su se zavijali f pap r od, tej folije, ne, tako od folije, al'i so bl pre t ni cukori, se zra Tate, cukori ki so bl, tak velki cukor, tako narezani paperi i, ka **j blo narezano**, ka j blo f kotasto, ja, ka s j obesilo gor onak na t, a mi pa smo bl želni tega cukora pa smo t fse pre t poje li s tix smrekvic dol, ne, s tiste vej, pa smo pokle nekaj drugo dja l'y nutre ka smo gl'ix tak zamaskiral'y koda je cukor nutre, ka **smo prevaril'i** mamo da smo cukor poje li, ne. (38:26)

- Podaci o ispitanicima koji su sudjelovali u istraživanju

	IME I PREZIME	GODINA ROĐENJA	GODINA SNIMANJA
1.	Josipa Lugarić	1950.	2017.
2.	Slavica Margetić	1940.	2017.
3.	Anica Ocvirk	1971.	2019.
4.	Josip Ocvirk	1958.	2019.

SAŽETAK

Diplomski rad bavi se analizom i tumačenjem učestalih frazema u lokalnom govoru općine Desinić. Desinićki govor pripada gornjosutlanskim govorima kajkavskoga narječja i njime se služe stanovnici sjeverozapadnog dijela Hrvatske, neposredno uz granicu sa Slovenijom. Nakon spomenutih posebnosti ovoga govora te navođenja zajedničkih obilježja desinićkog govora i kajkavskog narječja, nabrojani su prikupljeni frazemi. Frazeme se počelo prikupljati u neformalnom okruženju svakodnevnih razgovora nakon spoznaje da je ovaj govor izuzetno bogat takvim strukturama.

Frazemi se u radu analiziraju prema njihovim sastavnicama, a potom i prema značenju koje one nose. Budući da je mnogo prikupljenih frazema imalo raznovrsne strukture, u prvi dio analize ubrojen je tek manji dio frazema, dok su svi frazemi prikupljeni tijekom istraživanja uključeni u konceptualnu analizu, a jednako tako i navedeni u rječniku na kraju rada.

Pisanjem rada na ovu temu, iznova se naglašava važnost istraživanja bogatstava lokalnih govora te bilježenja dijalektoloških pojava. Osobita vrijednost prikupljenih frazema leži u njihovom zapisivanju i potvrdi u riječima izvornih govornika.

KLJUČNE RIJEČI

dijalektologija, frazeologija, kajkavsko narječje, analiza frazema, rječnik frazema

SUMMARY

This paper is based on analysis and interpretation of most common phrasemes in the local speech of Desinić county. The speech of Desinić is classified as part of kajkavian dialect that is used amongst citizens of northwest Croatia, right next to the state border with Republic of Slovenia. After discussing the distinctive features of this speech and stating the common characteristics of kajkavian dialect and Desinić's speech, accumulated phrasemes are listed. The phrasemes were gathered in informal environment from everyday, ordinary conversations after realising about the richness of such structures.

Phrasemes are being analysed, firstly by each of their elements and secondly by their meaning. Seeing that a lot of collected phrasemes were having different, complexed structures, structural analysis is less extensive, while all phrasemes are included in conceptual analysis as also enlisted in the dictionary at the end of the paper.

The importance of research the richness of local speeches and the need of recording dialectological phenomena is emphasized once more by writing a paper on this subject. There is a great value behind collected phrasemes that lies in their recordings and testifying words of the native speakers.

KEY WORDS

dialectology, phraseology, kajkavian dialect, phraseme analysis, dictionary of phrasemes